

.B.
487.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 487.

11 3 4581

מלאכת השיר

כולל

לקוטים שונים מכתבי ידות

הוציאם לאור

אברהם בן יעקב נאיבואיר

Frankfurt am Main.

1865.

לזכרון

אמי מורתי אשר היתה אהובה לבעלה ועטרת
תפארת לבנים גדלה בעבותות האהבה

ולכבוד

אדני אבי אשר מעודי הנחני בדרך אמת
לתורה ולתעודה

יהיה החבור הזה למנחת זכרון ותורה

מאת

המוציא לאור.

התקופה אשר היא המורה (אברהם הראשון לש סוף דם : י"ג יזא
זהו סיפוקה עם קצתם חרב לבטח

הוא יודיע לנו מהלך י"ג המורה : י"ז י"ג י"ג י"ג י"ג
הוא יודיע לנו מהלך י"ג המורה : י"ז י"ג י"ג י"ג י"ג
הקדמה

אמר אברהם בן יעקב נאיבואיר מתושבי ציטש אשר בארץ אונגארן,
ראה ראיתי כי חכמי בני עמנו שקדים על דלתות המליכה והשיר, ובפרט התייר
הגדול של"ל כ"י המוליח לאור את הדיואן של ר' יהודה הלוי ז"ל עם הערות
יקרות; וידידי החוקר השלם מהו' שניאור זקש כ"י אשר שירי בן גבירול ור' לוי
בן אלתבאן ור' יעקב בן אלעזר ורמז"ע ואחרים ככוכים לראות אור בהיר על
ידו. — והנה לורך ידיעת המשקל להצנת השיר כמו לורך האנך לבנין הבית,
ואם ראש"ע בספרו לחות מודיע דרכי המשקלים השוכים כמעט מעט, הנה
הוא היה מן הראשונים ולא היה יכול לדעת מה שיהיה לאחרונה כי יעמימו
האחרונים על לאורם על משקלי הערביים רבים חרים. האמנם קם צימינו זה
החכם קיומן כ"י המלמד לשונות בני קדם בק"ק פראג, אשר חבר ספר "שירי
אנדלס אשר לא מאנדלס" ושם האריך למענינו גם בצנין משקלי השיר, אפס
החכם הנ"ל צנה ציתו על יסודות ספרי משקלי הערביים, ולמה כצנה בורה,
ותהי עבודתו ככריה אם יכול כוכל לשנות מי מדע מבורנו, באר חפרוה שרנו,
כרה מליכנו? על כל הדברים האלה ראיתי וכתתי אל בני להוליח לאור.

ענין א': הפרק על משקלי השיר⁽¹⁾ הנמלא בראש ס' השרשים לר'
סעדיה אבן דכאן. ועל דבר תולדות זמ החכם כבר קדמוני לדבר החכמים
החוקרים יודיע דוקים⁽²⁾ כ"י ור' משה ז"ש כ"י⁽³⁾ וגם אני הוספתי איזה
דברים על ספרו⁽⁴⁾, והפרק הזה הפה הוא שלם בתכלית השלמות, והוא בלשון
ערבי ומתורגם מהמחבר עלמו ללשון עברי, ולא חפלי להאריך ולהוסיף עליו
הערות. — ורק מפני שהשירים הבאים בצני הכוונות מזה הפרק היינו בנוסח
הערבי ונוסח העברי משוכים אלו מאלו, לכן צאתי להליכס כסדר הזה:
השירים הראשונים הבאים למשל מיד אחר הבאת המשקל הם הגמלאים בפרק
העברי, והשירים האחרים הבאים לזוגמא ועומדים תחתיתם ותחת סימן הקו
הישר הם נועתקים ופרק הערבי.

⁽¹⁾ אוקספורד Bodl. 612 ובינדק הספרים באפרים בסוף ס' מכלול ש' רל"ק כמלא ג"כ
השמות ש' המשקלים ואינו שירים למשל, ובשניהם יכתב אבן ד' בן ד' קן. והספק בנעמנו מתמלי:
פרק בסוד השיר אני יודע ומלמדו אל כל אשר שובע
כי זה רצון לבי וזה חפצי לא שירי כמו הוגרם אהי מונע
ובגליון כתוב מכתבה אחרת (לדש את שיר השמיחה ההוא) בזה הלשון: איתא במדש
שה"ש הוגרם בן לוי היה יודע פרק בשיר יתר על אחיו ולא ראה ללמדו (יומא ס"ג מ"ט).

⁽²⁾ ינין ספרו נח! קדומים מחברת א'
⁽³⁾ Cat. libr. heb. Bibl. Bod. s. v. Saadyah
⁽⁴⁾ Notice sur la lexicographie hebraïque pag. 213

הקדמה

ענין ב': הוא קבלה על מלכות השיר¹ מומחבר בלתי ידוע והעתקתו נשגל שהוא מעבין ספר הלוקוטוס הזה.

הענינים ג' וד': הם מהעתקות ר' יהודה בר' שלמה אל חריזי אשר העתיק מתוך ספר התחכמוני הערבי להמורה יהודע אלחרירי (והוא שהיה לעכס לר"י חריזי בחצור התחכמוני שלי). ואחרי שהכתב יד מזה הספר היקר איכני שלם חובנה עליו להוליאם לאור מעט מעט, למען לא יאבד מאתנו מכל וכל. ולטוב זכרו החכם אשר לא מצני עמנו די סאסי והחכם ידידי מהר"ל דוקים כ"י, כי כל אחד מהם הדפים מחברת אחת ומספר המחברות הוא.

ענין ה': הוא המחברת החמושים מהתחכמוני של החריזי הנדפס כמה פעמים אפס חלו כראה וכלו חיטו אלף צכ"י², ושלשים היו למראה עיניו בכתובים מוטו. ואככי תכתי ולייכתי המשקל במקלת שיריו, למען יהיה הדבר הזה לעזר ולהועיל, ללמד לבני יהודה קסת השיר. ובשגל אלף להוליאם הכיור חלק, הוספתי.

ענין ו': שני שירים, האחד אשר מלאתי בסוף פסקי ר' ישעיה האחרון³, והאחר מהדיואן של המורה הקראי ר' נושה דרעי.

ועתה אתה קורא נעים! סלח נא על בני התערבות אשר תמלא בספר לקוטי זה, ואל יהי צעיקך ספרי זה כדבר בעל בשגל שהוא מין בשאיטו מיטו — כי את אלה מלאתי באמתחתי והולאתים לאורה, להזכיר נשמת אמי אורתי היקרה עטרת ראשי מרת חיה כ"ע אשר מתה עלי ביום ח' תשרי תרכ"ד ולתת מנחת תודה לכבוד אל"ו היקר כהר"ר יעקב יחי' טווב ובנעמיים ובשינה טובה על אשר הדריכני בדרך התורה וארח הישר. ותשואות חן חן לכבוד אשר נשירי אשר אורני בדרך תבונות הדקדוק והאיר עיני כי הטעמימי יערת דבא בלה"ק ה"ה הרב החכם הבקי מוה' משה נא"בוא"ר כ"י, רב בצליניק — קוטיטו במדינת אונגארן.

פה קראיצנאח יוס ב' ו' אלול הכת"ר לפ"ק.

(1) פאריס anc. f. 217 החכם ר' אליקים כדמו"י כתב בג'יון הכ"י בפאריס כי הספר נקרא אמרי שפר שמוכיר בעל מקנה אברהם והמחבר הוא ר' אבש"ו וס בר' משה מזרחי, והסם יודע! וגם ר' משה בר' שם טוב בן חניב כתב בענין משקלי השיר בספרו הקטן והיקר דר כי כונסם הנדפס בדפוס ישן וכמחדש הדפסו מר' נו"ף האידניכהא"ס ו"ל. ובאולר הספרים ש: פיטירסבורג רשום בזה הענין: פרח מר' ישעיה, אבל באבד בעת הביאו הכ"י מחזי או קידים לשם, וחב"ל יג' דאבדק.

(2) ולייכתי הכ"י מאוקספורד בלות O ומאריס בלות P ובאולר הספרים ש: הא"ש היקר אובה תורה וחכמה ושירי הקודש מה' כשת"י הירץ גיכב ורג כ"י בלות G.

(3) אוקספורד Mich. 607

מספר השרשים של ר' סעדיה אבן דנאן.

פרק בתנועות. התנועות הפשוטות הן שלש תנועת הקבוץ ות' הפתוח ות' השבר, והן כנגד שלש תנועות מקומיות שבעולם, תנועה מן האמצע מלמטה למעלה והיא תנועת האש והאוויר, וכנגדה תנועת הקבוץ והיא החלם וצורתה און, ותנועה אל האמצע מלמעלה למטה והיא תנועה המים והעפר, וכנגדה תנועת השבר והיא החרק וצורתה אי ותנועה סביב האמצע שהיא לא קלה ולא כבדה והיא תנועת הגלגל, וכנגדה תנועת הפתחות והיא הפתח וצורתה אא.

וכל מה שנמצא בלשונינו הקדושה או בשאר הלשונות משאר התנועות הוא מורכב מנ' תנועות אלו. והתנועות בלשון העברית עשר כמספר התנועות העליונות והמניעים, ואע"פ שהלשון היא הסכמה ותקון הנה הלשון הקדושה הזאת מתקון חכם מופלג כי הטוב שבהסכמות מה שיסכים עם הטבע, ומהפלגת התקון הזה כי אלה העשר תנועות חלוקות לב' חלקים חמש חזקות וחמש חלושות כנגד חמש. והנה תנועת הקבוץ מהן ארבע תנועות והשבר ארבע ותנועות הפתחות שתיים, והחמש מהן יקראו אותנה חכמי המסורת מלכים ואלו הן חלם שורק קמץ חרק צרי, והן כלנה תנועות המשך, כי עם כל תנועה מהן נח נעלם ר"ל אחת מאותיות א"ה"ו" והרוב מהן יראה במכתב, ויש אשר יהיה במבטא בלבד ויעדר מהמכתב מפני טעמים צריכים פירוש ואין ספרנו זה כדאי לכאדם מפני קוצרו. והחרק אשר מחמש תנועות אלה תקרא חרק גדולה ולעולם תהיה עמה היוד במכתב וסימן לחמש

תנועות האלה פיתוחי חותם ואע"פ שהחירק של פתוחי היא קטנה
אין זה כי אם לסימן זכירה בלבד, וחמש תנועות הנשארות יקראו אותן
עבדים ואלו הן קבוץ שפתים ופתח וסגול וקמץ חטף וחרק קטנה⁽¹⁾
ואלה החמש תנועות אין בהן משך כל שאין אחריהן נח נעלם אלא
אם יהיה אותו הנח מאותיות השורש כמו עושה קונה או שיהיה זר⁽²⁾
אבל נח נראה יהיה אחריהן על הרוב והדגש תמצא עמהם, והמשל
אכל שמר פקר רָנו ליעקב צוה לנו, ואין תנועה בכל לשון עבר בלתי
אלה העשר וכי אם השבא ואינה תנועה עומדת בעצמה אבל שיעורה
כחצי תנועה כאשר אבאר במשקל השיר. והשבא על ד' מינים וכולם
יקראו חטף כי היא תנועה הטובה ומהירה.

המין הא' היא השבא אשר תהיה עם פתח או סגול או צרי
ולעולם היא באה להרחבת אות הגרון ר"ל אותיות א' ח' ה' ע' וע"כ לא
נמצא זה המין על הרוב כי אם עם אלה האותיות להרחיב בתנועתן
מפני שהן כבדות על הלשון, הלא תראה כי רוב הגוים לא יוכלו לבטא
בהן ולא תמצאנה כלשונם המנונה זולתי האלף, ומה שנמצא מואת
השבא עם אות אחרת שאינה מאותיות א' ח' ה' ע' אינה אלא להורות
כי השבא ההיא נעה ואינה נחה כמו וְשָׂרָה מְגֵרָה עֲרִיבָה וְכִיּוּצָה בַּג
והמין הב' היא השבא אשר תבוא לפני אותיות א' ח' ה' ע' ותאת השבא
אין לה תנועה בפני עצמה אלא תנועתה כתנועת האות הגרונית הבאה
אחריה כמו רָאוּ דָעוּ שָׁעוּ אֲשֶׁר תְּנוּעַת הַשְּׁבָא בָהֶם כְּמוֹ תְנוּעַת
השורק אלא שהיא הטובה וכאלו הקריאה בהם ראו דעו שעו וכמו
קחי רחים קחי ומאוס שהקריאה בהם כמו קיחי סיחי וכמו לעולם
אשר תנועת השבא בו כמו תנועת החולם וכאלו הקריאה לעולם וכן
כל היוצא בהם. והמין הג' היא השבא אשר תבוא לפני הווד אשר
תנועתה לעולם שבורה ר"ל כמו תנועת החרק אלא שהיא הטובה
כמו וידעו ויהן לך ויקחו לי ויעשו זמם ורמיה נקרא אותן כאלו הן
בחרק וכן כל היוצא בהן. והמין הד' היא השבא הבאה לפני שאר האותיות

והוא מין א' ח' ה' ע' וכל האותיות הנ"ל

(1) בהגליון של כ"י כמלא תיבס בַּמְרִיקָן לסימן.
(2) בערני שאר. ויהי חטף תחתיו בלתי תנועה קצת מן השבא

זלתי אותיות הגרון והיוד ותנועתה לעולם תנועת הפתח אלא שהיא חטופה כמו וקם הבית שמרו עדותיו ושמר ה' אלהיך ולא הלך וכל כיצא כהם. ודע כי תנועת החולם היא תנועת הקביצה באות העבה בלשון הערב כמו חזר אלעין ינפך פי אלצור ותנועת השורק היא תנועת הקביצה באות הדקיקה כמו דין אלארץ והקבוץ שפתים הוא יותר דק מן השורק, ותנועת הקמץ היא תנועת הפתיחה באות העבה כמו האפט עאבר ותנועת הפתח היא תנועת הפתיחה באות הדקיקה¹) כמו כאתב סאחר ותנועת הצירי היא תנועת השבירה באות העבה כמו חילה קימה כירה וע"כ נקראת הצירי בלשונינו קמץ קטן כי תנועתה עבה כתנועת הקמץ, ותנועת החירק היא תנועת השבירה באות הדקיקה כמו סירה דיה פינא, ותנועת הסגול היא תנועת הנטייה אצל הערב, וגדר הנטייה אצלם הוא להטות הפתיחה לצד השבירה והאלף לצד היוד כמו שקורין מוסי עיסי בלשונם המדוקדקת וע"כ הסגול נקראת בלשונינו פתח קטן, ותנועת הקמץ חטף קרובה לתנועת החולם אלא שהיא חטופה כמו שתנועת הקבוץ שפתים קרובה לתנועת השורק אלא שהיא יותר דקה.

זה מה שראינו לכתוב בתנועות והוא ע"ד חכמי המסורה וקצת המדקדקים, והנה לשון הערב מעידה על יושר זאת הדרך. וידוע הוא כי לשון הערב היא לשון הקודש בעצמה אלא שנשתבשה אצל גדולי המדקדקים ר' יהודה חיוג ז"ל הוא הנקרא המדקדק הראשון ור' שמואל הלוי הנגיד ז"ל ור' מרינוס בן גנאה ור' לוי בן אלחנאן ור' א"ב"ע ז"ל הם וחבריהם סוברים כי המלכים שנבעה והם החולם והשורק והקמץ והפתח והחרק והצירי והסגול וקבוץ שפתים אצלם הוא השורק בעצמו ואע"פ שנשתנית הצורה בהעדר הוו, והקמץ חטף היא הקמץ בעצמה כקצת מקומות ובמקומות אחרים היא שבא, והחרק היא תנועה אהת עם היוד והיא אשר יקראוה חכמי המסורת חרק גדולה או בלתי היוד והיא אשר יקראוה חרק קטנה ולא יקרא עבר אצל אלו אלא השבא או מה שיורכב ממנה ומתנועה אחרת והן השבא פתח והשבא סגול והשבא צירי ולפעמי' השבא קמץ, והאת הדרך היא יותר נכונה מצד הדקדוק לא מצד הקריא.

¹ בערני מדקק. הוא הוא היתה נשמרת ים היתה זמן היתה

פרק בחרו.

אמנם המשוררים יש להם דרך אחרת כי התנועות אצלם נ' מינים, המין האחד הוא ז' תנועות וקורין אותן מלכים והן החולם שורק קמץ פתח חרק צרי סגול ולאלה קורין תנועות כפרט, והמין הב' הוא ב' תנועות שלפעמים יקראו מלכים ולפעמים יהיו עבדים והן השורק וק"ח ואלה הב' תנועות כשהיה אחריהן שבא או דגש או נח יקראו אותן מלכים כי אז תתנועענה כתנועת הו' מלכים כמו ובני ישראל, ושני המלך, ושדה מגרש עריהם, וְנָנוּ ליעקב, קומו השרים, וכל הדומה לאלה, והשורק אשר תקרא עבד היא השורק הבאה לפני האותיות השפחיות ר"ל אותיות ב'ו'מ'ף והיא תחת שבא בשאר האותיות כמו וברא ה' ומלאו בתיך, ומדוע באחס, ופניתי אליכם, ופסח ה', ויתכן לומר ווי העמודים וותיקין היו גומרין אותה הוו המשמשת בשורק ולא בשבא, והמין הג' הוא השבא הנעה וקורין אותה עבד ומשפט אחד לה אם תהיה פשוטה או מורכבת ר"ל שבא לבדה או שבא פתח או שבא צירי או שבא סגול הכל קורין עבד ולפעמים השבא קמץ כמו שאמרנו. ושעור החטף הוא חצי תנועה ואפי' היתה שבא עם פתח וגעיא אשר שעורה אצל הקוראים שעור הפתח או יותר היא אצל המשוררים כשעור השבא הפשוטה בלא יותר, וכשנרביק השבא אי זו שבא שתהיה פשוטה או מורכבת אל אחת מהו' תנועות שהם הו' מלכים נקרא המורכב משתיהן יתד כמו קָעַט צרי דבש נכאת אשר כל תיבה מאלה נקראנה יתד, ואין הפרש אצל המשוררים אם יהיה עם התנועה אות אחת נחה או שתים או שתהיה האות המתנועעת לבדה במכתב הכל משקל אחד. המשל בזה צָמַח צדיק הנה צמח ב' תנועות וצדיק ב' תנועות ומשקל הב' תיבות אחד והצדי מצמח תנועה והמם והחת תנועה והצדי מצדיק תנועה והד' והי' והק' תנועה וכן נזמר בתידיים נכאת צרי הנה הב' תיבות האלה הן ב' יתידים ומשקלן אחד כי הצדי מצרי היא עבד כי המניע אותה היא השבא והשבא עבד והריש והיוד תנועה כי המניע את הריש היא החרק והיא מלך והיוד נחה עמה והעבד עם התנועה הוא היתד, וכן נון נכאת עבד כי היא נקודה שבא והכף והאלף והתו תנועה כי הכף נקודה חלם והיא מלך והא' והת' נחות עמה. ועתה הנך רואה כי התנועה תהיה אות אחת או שתים או ג' ולא

תוסף על הג' והיחד יהיה לפחות שתי אותיות או ג' או ד' ולא יוסיף על הד' וזה במכתב אבל במכתב לא חזיה התנועה פחות מב' אותיות ולא היחד פחות מג'. ומשקלי השיר בלשונינו מורכבים מתנועות ויחדים ואין בידינו לשקול כפי מה שנרצה או כפי מה שיודמן לנו אלא כפי מה ששקלו הקדמונים על ערכי הנגון, ואע"פ שהערכיים הקדמונים שקלו בטבעם כבר הסכים טבעם לערכי הנגון ומעשה המוסיקי. ומשוררי אומתנו שקלו שיריהם על י"ב סוגים, והערכיים שקלו שיריהם על ט"ז יקראו כל סוג מהם ים (כחר) כי המים הרבים נגרים או נקים יקראו בלשונם ים, ורצו כזה השם מים נגרים שמתחלקים לפלגים, כי כל סוג מסוגי השיר אצלם יתחלק לשנים או ג' משקלים ואע"פ שהסכימה לשוננו על לשונם בקריאת המים הרבים הנגרים ים והחרים ה' את לשון ים מצרים קראנו שם אלה הסוגים נהרות, לפי שהנהר הוא השם המפורסם בלשונונו לנחל הגדול המתחלק. ומלאכת החרו לפי דרך המשוררים האחרונים היא קלה מאד וקרובה ללמוד מפני שאין במשקליהם שני הנקרא בלשון ערבי זחאף¹), וענין זה השני הוא תוספת או גרעון שאינו מפסיד הנגון והמפסיד הנגון יקרא שבור וחרו המשוררים הקדמונים מאומתנו וחרו הערכיים יש בו שנויים והיא מלאכה קשה ובטילת התועלת.

וזה מעשה החרו נסדר תנועות ויחדים על משקלים מהמשקלים הידועים בהרגל לשונינו אם נוכל או במלאכה, וכשנשלים חצי הבית נשקל עליו אחד כמהו שנשים בו את החרו וכן נעשה בבית השני והשלישי עד שנשלים פסוקה או שירה. וכבר הודעתוך כי המלך יקרא תנועה והעבד עם המלך יקרא יחד, והנה העבד לבדו לא ימצא והחיבה הקטנה לעולם יגיענה אחד מן המלכים ותקרא תנועה כמו בא אל צא מן מי הוא זה שא בא וכיוצא באלו, ויש חיבות שמגיע אותן עבד ומלך ואז תקרא אותה החיבה יחד כמו מעט צרי נכאת רכש, ויש חיבות שמגיעין אותן שתי מלכים והחיבה מהן הוא שתי תנועות כמו יצר סמוך חצר שלום, ויש חיבות מיחד ותנועה כמו פשעים חכסה, ויש מתנועה ויחד כמו אהבה וזולת אלו לפי מה שתבקש תמצא הרבה מאד עד שתמצא בחיבות

¹ עיין על זה Freitag Darstellung der arabischen Verskunst von Freitag
Bohn 1830. p. 79.

הגדולות שני יתדים וב' תנועות כמו למשפחותיהם או תנועה וב' יתדים ותנועה האחדשתרנים וד' תנועות הרמכים ותנועה ויתד ותנועה ויתד האחדשרפנים. ואנחנו נקרא מה שנקבץ מתנועות ויתדים לתיבות עמודים ומה שנקבץ מן התיבות למשקל חצי בית נקרא דלת, והדלת השני שהוא חצי בית האחרון נושא החרוז נקראוהו סוגר. ונקרא השתי דלתות בית, ונקרא התנועה האחרונה השוה בכל השירה חרוז, ונקרא האות השרשית המתנועת אות החרוז, ונקרא כל הבתים שירה אם יהיו רבים יותר מעשרה, ואם יהיו מעטים נקראים פסוקה, וכל אלו השמות הם מועתקים והעתקים המשוררים מלשון הערב. והנה שם השמות ולולא יראתי מן האריכות הייתי מגיד למה קראו הערביים אלה השמות ואין בזה תועלת, והמשל על מה שאמרתי, הנה השירה המפורסמת ממעשה אדונינו רב האי ז"ל, "שמע קולי אשר ישמע בקולות, והאל המקבל התפלות" אנחנו נאמר כי משקל השירה הזאת הוא מן הנהר המגיל והערביים קראו שם המשקל הזה מגיל מפני שהיו מנגנים בו בנועם מה בעת רקוד ושמחה ובנועם אחר בעת ספור ואנחה וכן הוא לשון גילה מורה על השמחה כמו נגילה ונשמחה בו ומורה על היוג והוספד כמו וכמריו עליו יגילו. ונאמר כי הדלת האחת מזה המשקל היא מורכבת מיתד ושתי תנועות ויתד וב' תנועות ויתד ותנועה והדלת היא שמע קולי אשר ישמע בקולות, והסוגר הוא והאל המקבל תפלות, וחרוז השירה הוא לות שהוא סוף כל בית ובית, ונאמר זאת השירה מחרוזות ואות החרוז היא הלמד כי הו והתו הן סימן הקבוץ וענין אחד להן בכל השירה. ואנחנו לא נדע מאמתי נתעסקו בני עמנו בזאת המלאכה ויראה לי כי אינה ממלאכת אבותינו אלא ממה שנאמר בנו בעבורה ובעבור זולתה ויתערבו [בנוים] וילמדו מעשיהם. וכבר בקשתי וחפשתי הרבה¹) ומצאתי כי לפני חרוזי הרב הגדול ר' אלעזר הקליר לא ידענו ולא נשמעו לנו חרוזים באומתינו. ואחריו החזיק ראש הישיבה הגאון ר' סעדיה ז"ל, ואחריו החזיק אדוננו הנשיא הגאון ר' האי ז"ל, ובימיו קמו המשוררים בארץ ספרד ובמערב, והמתחיל היה ר' חיוג המדקדק הראשון ודונש בן

¹ עיין כחל קמזים מהחכם זקנים וחז' א לז אגו. (הערה 1)

לברט הבבלי, ושניהם היו מעיר פאס, ומר אבון בן שרדה, ומנחם בן סרוק הטרטוסין, ור' שמואל הלוי הנגיד, ור"ץ בן גיא, והחכם ר' שלמה בן גבירול, ור' משה בן עזרא, והרב הגדול ר' יהודה בן גיא, והרב ר' יהודה הלוי וחביריהם הרבה. וכלם היו ספרדיים, ועד היום לא פסקה המלאכה הזאת מאומתינו. והנה היא במזרח ובארץ הצמי אלא שהספרדיי' נתעסקו בו יותר ועשו חרוזי הנגי והצהות כמעשה הישמעאלי', ואני ראיתי כי אין בואת המלאכה תועלת כל כך, אבל החכם הגדול ר' יוסף בן עקיב' ז"ל¹) (החלמוד החשוב של הרמב"ם) כתב בספרו הנכבד רפואת הנפשות כי לומדי התורה צריכין ללמוד זאת המלאכה וכי היא תועלת ואנכי לא ידעתי.

והנה ראיתי לכתוב פרק אחד ואסדר בו כל משקלי השיר שיש לנו ולערביים וזה אשר אעשה אחוה חיים כמנין התנועות והיתדים ואערכם על סדר המשקל שארצה, ואשים חו התנועה עגולה כואת O כי העגולה מורה על התנועה, ואשים חו היתד צורת יתד כזה T כדי שתראה המשקל בעיניך במוחש ואח"כ אשקל אותם בפעלים שהם הנקראים עמודים ואח"כ אעשה שני בתים מאותו המשקל או יותר, ואכתבם למטה מזה בן וכן אעשה בכל משקל ומשקל עד השלימי. ואחלק המשקלים על י"ו חלקים סוגיים שקראתיים נהרות כדי להוסיף על מה שיש לתועים הערביים ואין להביט על עניני אותם השירים כי אין הכוונה אלא להראות משקלי השיר בנ' אופנים לא זולת זה.

מקצתם י"ו (אולי זה) וזהו י"ו י"ו י"ו

פרק במשקלי השירים
 כבר אמרנו כי משוררי אומתינו שקלו שיריהם על י"ב סוגים והנה הוספנו מה שיש במשקלי הערביים וקראנום י"ו נהרים.

הנהר א' הוא הנהר המגיל (בחר אלהוג) ובו ב' משקלים
 חו המשקל הא' OT OOT OOT   חו המשקל הב' OT OOT OOT

¹) התיבות אשר שמתו בחלפי עגולה הן בולאי תספת הסופר כי המתבר של מרפא הכפשות לא היה תלמיד של הרמב"ם; עיין על זה Südische Zeitschrift von Geiger T. III. 4. Heft על שלח כולל זה כולו בהענין הערנית.

ועמודיו מְפועֵלִים מְפועֵלִים מְפועֵלִים מְפועֵלִים מְפועֵלִים

ומה ששוררתי בו

ח' עברי

יְקוֹד אֵשׁ דַּת בְּלָבִי אַף וּמָה אֲעֹשֶׂה וְנִפְשִׁי חַ שְׂקָה

כָּה

שְׂבִיבָה

תחזו יפיה ותתענג בטובה
ורב טוב אל נהוגים על נתיבה

ונפש חושקה תורת יהוה
ורב טוב אל מבקשיה בכל עת

ח' ערבי

וְצַדִּיקִי עָלֵי מַיִם גְּנוּבִים

כמטרה ועיניה כרוכים

ופעם שעה מעריב ערבים

OOT OOT

מפועלים מפועלים

ולא לְמִלְךָ עָלֵי קוֹדֵי (גודי?)

וזה רעי וזה דודי

לְכַדְתִּי עָלֵי לֶחֶם סְתָרִים

כְּרוֹבִים לִי בְעֵינַי וּלְבִי

ופעם לחיה מאיר שְׁחָרִים

ותזי המשקל השני OOT OOT

ועמודיו מְפועֵלִים מְפועֵלִים

רְצוֹנִי לְ עֶבֶד סְפָדִי

בחירי רצתה נפשי

וְהַבְּנוֹר בְּתוֹךְ חִיקָה

והורגת ביד חֲשֵׁקָה

(וזה הנחר ימצא לרוב אצלנו¹)

הנחר הב' נחר החרוז (בחר אֶלְרוֹג) ובו ג' משקלים

T00 T00 T00

T0 T0 T00 הא' T0 T00 T00

ועמודיו מְתַפְעָלִים מְתַפְעָלִים מתפעלים מתפעלים מתפעלים

מתפעלים

ומה ששוררתי בו

אֲרָאָה תְמוֹן קוֹרִים וְשׁוֹ נִים דְקָדוּק וְשׁוֹטָה עַל לְשׁוֹ נָם

כְּתָבוּ

עֲזָבוּ

אוחם ומליהם לנפשם ארבו

לכן בני עבר לזרים חשבו

¹ בערבי: והדא אלכחר כחיר אלאסחעמאל ענדנא.

שְׁעָרָה וְיִן רַח עַל לֵבְךָ כִּי לַחְוֹת

לֹא יִתְרַד לְבִי וְלֹא יִתַּר לְזֹאת

OOO TOO TOO

מִתְפַּעְלִים מִתְפַּעְלִים מִתְפַּעְלִים (1)

אָחִי וְאֵי מְזִיחַ תָּרוּ זִים בָּאוּ

תּוֹרַת יְהוָה כְּאֵמֶת נִבְּאוּ

אֵשׁ לֹזְזָה תּוֹכֵנוּ וּמִתְּ לַקְּחַת

שָׁמְשׁוּ בִּרְפִנוּ תְּהִי זֹרְחָת

מִנְהוּ עָרֵי נְרֵאִים בְּאֶרֶץ נְחַת

TOO TOO

מִתְפַּעְלִים מִתְפַּעְלִים

רַחֵב וְתַחֵ תָּמִיד שְׂחָחוּ

פֶּה כְּעֵדוּ לֹא יִפְתָּחוּ

שָׁמַשׁ פְּנֵי עֲפָרָה יִבְקַע עֲבִי

יִפִּיה וְהַחֲשֵׁק נִגִּיד לְבִי וְאִךְ

וְתוֹי הַמִּשְׁקַל הַב' TOO TOO TOO

וְעִמּוּדֵי מִתְפַּעְלִים מִתְפַּעְלִי מִתְפַּעְלִי

וּמֵה שְׁשׁוּרְרָתִי בּו

כִּי הוּא אָבִי תְּמַשׁוּרְרִים אִם

תִּדְעוּ

אוֹלֵי נְבִיאִים הֵם וְאִם הֵם הַלְלוּ

תְּכֹסִים כְּמוֹ בְּרָד וְהֵ יִין כְּמוֹ

יַעֲרֵב כְּעַת יַעֲרֵב כְּמַעֲיֵנו אֲבֹל

נַחַת לְרוּחָנוּ כְּשָׁמַשׁ זֹרְחָה

וְתוֹי הַמִּשְׁקַל הַג' TOO TOO

וְעִמּוּדֵי מִתְפַּעְלִים מִתְפַּעְלִים

הַשִּׁיר מְרוֹז מִם עֲוֹרֵי

יִשְׁקַל בְּפִי רוּחָם וְהֵם

אָמְרוּ הֵישׁ בְּדוֹר אָנוּשׁ

בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן לְמוֹל

חֹשֶׁק עֲנִיתִים הִנְנִי

עוֹכֵר וְאִינוּ חוֹנְנִי

זֶה הַנְּהַר יִמְצֵא הַרְבֵּה מְאֹד אֲצִלְנוּ

הַנְּהַר הַג' נְהַר הַמְּמַהֵר (בְּחַר אֶלְסְרִיעַ) וְבוּ ג' מִשְׁקָלִים

TO TOO TOO

מִתְפַּעְלִים מִתְפַּעְלִים פּוֹעֵלִים

עִם זֶו וְאִיךְ אוֹכֵל לֵב דִּי עֲמוּד

קוֹרֵא בְּצֶדֶק בָּם עֲשׂוֹת אוּ לְמוֹד

תּוֹי הַמִּשְׁקַל הַא' TO TOO TOO

וְעִמּוּדֵי מִתְפַּעְלִים מִתְפַּעְלִים פּוֹעֵלִים

אָחִי וְרַ עֵי נִדְרֵי מִפְּנֵי

אֲכוֹל וְשַׁחַה אוֹמְרִים לִי וְאִין

(1) זֶה הַמִּשְׁקַל כְּמוֹ הַרְשָׁאָן אֲלֵא שֶׁתִּיבֵּה הַחֲחֻרְכָּה מִקְלָרָה, (הוּא הַדְּנֵר שְׁקוּרִין צַעֲרֵי פִקְרָה) וְהוּ אֲלוֹזֵן אֲלֵאוּל בְּנִפְסָה לְכִנָּה מִקְצוֹר אֲלֵעֲגוֹת.

לירות כחץ עינה ללב חושקה

מְלַחֶה דַּלְקָה בִּלְבִּי דוֹלְקָה

OO T00 T00

מתפעלים מתפעלים נפעל

מוֹסֵר וְאֵלֶּה תוֹלְדוֹת פְּרָץ

מֶלֶךְ בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אֶרֶץ

גבות צביה קשתות דרכו

דַּלֵּק לְנִשְׁקֵךְ אֶת שַׁפְתָּה וְאִשׁ

OO T00 T00 ותוי משקל השני

ועמודיו מתפעלים מתפעלים נפעל

פְּרָצוּ נֶקֶד לִי עִם אֲשֶׁר אֵין בָּם

אֵד תַּעֲמֹד אֶרְצָם וְאֵין לָהֶם

מכת זמורה בת קחו אלי

כִּי מִנְעוּרֵי זֶה נִדְלַנִּי

OO T00 T00 ותוי משקל הג'

ועמודיו מתפעלים מתפעלים

שְׁנָאָה תַּעֲוֶה הַר הַמְּדָנִים

אֵךְ בֵּין נְבוּנֵי לֵב חֲכָמָה

אֶסְגְּרָה עִם בַּח וּמִי זֶהב

כָּאֵב וּזְמַת לִבִּי מֵאֵד אֶהֱב

OT00 T00

מתפעלים מתפעלים

בֵּין הַפֶּתַח אֵים הַרְשָׁעִים

הָאֶהֱבָה עַל כָּל פִּשְׁעֵים

שנון בעיניך למולי

בֵּאמָת וְעֵינֶיךָ יִשְׁמַעֲלֵי

והנהר הד' נהר הארוך (בחר אלטוויל) וכו' ג' משקלים

OO T OT OT

OO T OT OO T OT ותוי המשקל הא'

ועמודיו פעולים מפועלים מפועלים

אָמַת יִהְיֶה חֲבִי לְדוֹר וְאֶזְכָּר וְלֹא פָנָה וְאֶחָבִים

דוֹ בְּרֵי בָּזָב

ואחשוב עליהם טוב והם יחשבו רעה

וְאֶקְרִיב וְיִרְחִיקֶם לְכַבֵּם אֲשֶׁר תַּעֲרָה

ושמה בלבי אש ועין בחוך עיני

בְּגוֹי יְקוֹד וְלַעֲיֵן יְקוֹד נִהְפַכָּה עֵינִי

TOT OOT T00

אבקש שלום אנשי זמני יריבוני

וְאֶרְאִים עֵצַת נַפְשִׁי וְיִחַלְחֲשׁוּ עֲלַי

אהובת ימי נער אשר אהבה נפשי

בְּכַבִּי עָלַי נוֹדָה וְנוֹדֵי לְפָרוּדָה

TOT OOT OT ותוי המשקל הב'

ועמודיו פעולים מפועלים פעולים

הקול יַעֲקֹב יְדֹמָה לְקוֹל

לְזַעֲזוֹם

הפז או פנינים יש ביד פוחים

הלא לך לבכי בו ונפשי שבי

ועד תעבור אמך בחיקי חבי

OOT OO .OOT OO

הַתֵּד מָה שְׁפַת עֶבֶר לְגִיב

בוש ופוט

הצחות שמעתם מלשון עלגים

שבי יעלח החן לפני שבי

ועד יעבור איך לחררי עלי

והוי המשקל הג' OOTOO OOT OO

ועמודיו נפעל מפועלים נפעל מפועלים

החול עלי סלע קשה

אָזְרַע אֲהָבִים בֵּין פְּוֹתִים

כבצורת

פְּוֹרַע

אָחִיהָ וְהוֹסֵף לִי חֲכֵמָה וּמִסוּרָת

אחי הוזה יצמת או בין חסרי לב

ירך לקול נעים סיסים עלי עצים

ישק וסחר לו עליו עלי עצים

וזה הנהר ימצא הרבה מאד אצלנו ולפעמים ישנה¹

והנהר החמישי נהר הפשוט (בחר אלבסיט) ובו משקל אחד אלא

שהערביים משנים אותו כמנהגם.

OO T00 TO T00

והוי המשקל TO T00 TO T00

עמודיו מתפעלים פועלים

ומה ששוררתי בו משירה ארוכה

אֲרֵאם גְּבוּ רוּחַ וְהֵם

אָכְתָב וְלֹא יִקְרָאוּ אֲשֶׁנָּה וְלֹא

לא יאמי נו לי

יִלְמְדוּ

יפנו לשירי ואם אשיר כמו מחלי

לא יאזינו ואם אדרוש כְּתִלֵל וְלֹא

וזה הנהר ימצא הרבה מאד אצלנו

והנהר הששי נהר הקל (בחר אלכפיף) ובו משקל אחד והערביים

ישנו בו ג'

OTO T00 OTO

והוי המשקל OTO T00 OTO

ועמודיו פעלולים מתפעלים פעלולים

¹ והדא אלכחר כתיר אלאסחעמאל ענדנא ויהתת.

יַעֲנוּנִי עֲזוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵי   יִשְׁמְנוּנִי כִּי נִאָצוּ שֵׁם יְהוָה
 אִם אֲשַׁמַּח נַפְשָׁם יַעֲרוֹן יְגוּנִי   או אֲכַסֶּה פִשְׁעָם יִגְלוּ עֵינֵי

לִי עֲגוּבָה בָרָה כַחֲמָה וְטוֹבָה   עַל יְצוּעֵי תַאֲוֵר כִּמּוֹ הַמַּאֲוֵרוֹת
 כְּלָבְנָה יִפֶּה אֲדוּמָה לִבְנָה   אֶךְ קוֹצוֹת שַׁעֲרָה בְּלִבִּי שַׁחוּרוֹת
 זֹה הַנְּהַר יִמְצֵא אֶצְלָנוּ

והנהר השביעי נהר המחרמה (בחר אלמצ'ארע) ובו ב' משקלים
 חוי משקל הא' 000 OT 000 OT   000 OT 000 OT
 ועמודיו פְּעוּלִים נַפְעִלִים פְּעוּלִים נַפְעִלִים

בְּלוֹעַל   קֹשֶׁל וְנִבְרָה יָד וְהֵצֵ דִיק אֶבֶד וְאִין אִישׁ
 בְּסֶל   שָׁם עַל לֵב
 ולב עושי חיל כלב עז או איל   וההמון כצאן לגוז ולחלב

בחולה נבחרה כמו חמה ברה   מנגנת שרה בכנור ובנבל
 עדי זהב עֲרִיה וְצוּף נוֹטֵף עֲרִיה   ולב שובר יִפִּיה כמו שבר נבל
 וחוי משקל הב' 0T00T 0T00T   0T0 OT 0T0 OT

ועמודיו פְּעוּלִים פְּעוּלִים פְּעוּלִים פְּעוּלִים
 שְׁאָלוּ נִי סְעִיפִי לְמִי תָאָ הֵב   עֲנִיתִים לְלִבּוֹנִים לְבָבִי יִט
 בְּדוֹרֶךְ   וְיִבֶךְ

ינוק שר האשישה ותמצא בו נפִישה   ובשכר הדרישה תחִי יום הפרישה
 וזה הנהר ימצא אצלנו וישנה

והנהר השמיני נהר המתקרב (בחר אלמתקארב) ובו ג' משקלים.
 וחוי המשקל הא' OT OT OT OT   OTOT OTOT

ועמודיו פְּעוּלִים פְּעוּלִים פְּעוּלִים פְּעוּלִים
 הַלְבִּנִי פְּרָאִים תְּדַמּוּ לְבָאִים   וְאִם לַחֲתוּלִים תְּדַמּוּ שְׁחָלִים
 קראתם חכמים לקוסמי קסמים   ואל האצילים ערכתם סכלים

בחולה בגשתה חמאן לדעתה   ואקרע סגור לב וחשמור בחולים
 ואקרב וחרחק ואבכה ותצחק   ותחשב זמירי ושירי החולים

TOT OTOT

ותוי המשקל הב' TOT OTOT

— — —

ועמודיו פעולים פעולים פעול

וְנָסוּ לְפָנָיו וְלֹא עָמְדוּ

עֲמִיתִי אֲשֶׁר הֵ יָקָר הָ מְדוּ

ושמר בריתם והם כגדו

אָהַבְתֶּם לִבִּי וְהֵם שִׁנְאוּ

ועבדו מקנאי והם מרדו

וְקָרְבוּ מִשְׁנָאֵי וְהֵם רָחֲקוּ

ואשמר בריתך ואת קושרה

אֲהַחֲדִיר עֲבוֹת נֹד וְאֶתְּ קוֹשֶׁרָהּ

והיית בדודי תמול בותרה

הַכִּי תִבְחָלִי הַגְּבֵרָה הַכִּי

TO OT TO OT

ותוי המשקל הג' TO OT TO OT

— — —

ועמודיו פעולים פועלים פעולים פעולים

ומה ששוררתי בו

וְרַבִּים אוֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יָדִיד

יְדִידִי קוֹשֶׁרִים וְרַעֲי שׁוֹקְרִים

ועלי חורשים לאבד הרדיד

רִדִידִי חוֹבְשִׁים וְלַחֲמֵי דוֹרְשִׁים

להגיד מענד ברע תכטחי

ראי נפשי ראי נתיב חשק ואל

גלי מה תהמי ומה תשתוחחי

כלי גולה עשי ולגבירתך לבי

וזה הנהר ימצא אצלנו וישנה

והנהר התשיעי נהר הפוסק (בחר אלמגתת) ובו משקל א' אלא

שישנהו הערביים

T00 T00

ותוי המשקל OTO T00

— —

ועמודיו מתפעלים פעלולים

יִדְבֶּק בְּתוֹ רַת יְהוָה

אֲשֶׁרִי אֲנֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת

הרים ושנית כסני

לראות הלכה כעוקר

די מאשר שח וגנה

אמרו שחוק אל מריבי

רעיה ומזרק וגנה

לברך וענוג היעזוב

וזה הנהר ימצא הרבה מאד אצלנו

והנהר העשירי נהר החול (בחר אלרמל) ובו ב' משקלים

TO OTO OTO

ותוי המשקל הא' TO OTO OTO

— — —

ועמודיו פעלולים פעלולים פעלולים

את דבר קדשו וחקיו שומרים
עת ואת פיהם למקוש פוערים

את לכבי חוק לכבי שכנה
לי נשקתיה והחץ כוננה

OTO OTO

איש אשר כל בל כחבו
הדברים מלכבו

כאשר העש לכיאה
היא ומה טובה לכיאה

משקלים

OT OT00 OT00

דברי חכמים דרשו טעמים
ברורים

ודבר חלוקים על ניבצדוקים³ ארורים

הוביל כתבי לדרש שלום הגבירה

מתוך יקוד מתחנן ושופק עתירה

OT00 OT00

לשיר בעברי או בערבי
לדום ולא יחרף לכבי

אוהבי חו רת יהנה זוכרים
כמטרים יחלו לרח בכל

חשקה נפשי צביה עשקה
אמרה אלי גשה נא ושקה

OTO OTO

ועמודיו פעלולים פעלולים

לא יחנה סוד יהנה

כי סתומים וחתומים

טרפה לכי צביה

מה יפיה לחכוק

וזה הנחר ימצא מעט מוער אצלנו¹

והנחר היא נחר העודף (בחר אלואפר) ובו ב' משקלים

חוי המשקל הא' OT OT00 OT00

ועמודיו מתפעלנים² מתפעלני פעולים

מפנות אנשים כלם קדושים

מפורים

דרשו דרושים אל הפרושים מסורים

קום נא שלוחי קך אל אהובי מהרה

אולי תשלח מרפא לחולי אהבים

ותוי המשקל הב' OT00 OT00

ועמודיו מתפעלנים⁴ מתפעלנים

ומה ששוררתי בו

אש מפנות ה שיר בערה כי

כי יגערו בי חמיד סעיפי

(1) והיא אלבחר אסתעמאלה ענדנא קליל.

(2) נכ"י מתפעלים.

(3) נכ"י נדוקים. (4) נכ"י מתפעלים.

יונה תפתח לבות כפירים
 חלך ותהפך ימים ללילות
 ובני אריות נגדה בקרים
 חבוא ויהיו לילות בקרים
 תשלח בלבי חס אש ותוריד
 דמעי ותמסוך חמים בקרים¹
 וזה הנהר ימצא מעט מזער אצלנו.

והנהר הי"ב נהר התנועי והוא משקל אחד ולא נמצא בשירי הערביים
 על זה המשקל מאומה והוא כלו חנועות והיחד נעדר ממנו ובכית ממנו
 י"ו חנועות והיהודים ישוררו בו הרכה ובפרט הצרפתים.

וחוי המשקל 0000 0000
 ועמודיו נפֿעל נפֿעל

ומה ששוררתי בו בחיכות קטנות שכל אחת מהן חנועה
 אַל תֵּט אֶךְ אֶל אִישׁ בֵּין אֹן נִיב טוֹב גַּם דַּע בִּי עַל כָּל לֵב חֵק
 יש לי רב אח ניב טוב גם לב אל בית שיר בא שם שם לו חק
 וכשישתנה זה המשקל ע"ד שישנהו הערביים יהיה מן הנהר המתקרב.
 ואלה הי"ב נהרות הם אשר ישקלו העברים בהם שיריהם חוץ ממעט
 משקלים בקצת נהרות מהם. והארבע שאני כותב אחריהם לא ראיתים
 אלא בשירי הערביים בלבד.

הנהר הי"ג נהר החמים (בהר אלכאמל) ובו ב' משקלים
 חוי המשקל הא' 0000 0000 0000

ועמודיו מפעלותיכם מפעלותיכם
 בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה כִּי
 הוא שְׁלֵחַךְ אֶךְ לַעֲשׂוֹת חַפְצֹו
 הוא אֶדְנִיךְ
 קְמָעוֹן קְדָשׁוֹ

וחוי אורו כי עלי ארצך זרחה שמשו
 רחמיו הכי נא ובו דבקי כל ימותיך

חשקה נפשי בך והנה היא סוערה
 נא רפא נא לה חוש מהרה כי אין
 חולה

אהבה עזה לה בחוך לב רך עם
 ככפיר ינהם לא ירחם אם חננה
 צבי אכור
 קולה

¹ (הלאשון מן בקר ולאן השני מן ערב ובקר והג' מן קר וחס.)

וְחַי מִשְׁקַל הַב' TTO T00 TTO

וְעִמּוּדָיו פְּעֻלּוֹנְכֶם מִחֻפְעֵלִים פְּעֻלּוֹנְכֶם

עָבְרוּ מִיּוֹדְעֵי בְרִי תִי וְעָבְרוּ

זָרְעוּ בְלִבִּי אֵת זֶדוֹן פְּעֵלִים וְאֵת מַעֲלָם וְאֵת כְּגֵדִים וְזָרְעוּ וְקִצְרוּ

הֵן כֹּלֵךְ אֲרִי לִבִּי וְהֵן טוֹרְפוֹ צִבִּי

בְּעָרוּ בְלִבִּי אֵשׁ אֶהְבִּיּוּ וּבִבְכִי

וְלֹא רֵאִיתִי לְמִשׁוֹרְרֵינוּ הַקְדְּמוֹנִים שִׁירִים כּוֹה הַנְּהַר¹

וְהַנְּהַר הַיָּד נָהַר הַמִּשְׁוֹךְ (בַּחֲרָה אֶלְמִדִּיד) וְבוֹ מִשְׁקַל א' אֵלֹא

שְׁשִׁינוּהוּ הָעֵרְבִיִּים כְּמִנְהַגָּם.

חַי הַמִּשְׁקַל OTO TO OTO

וְעִמּוּדָיו פְּעֻלּוֹיִם פּוֹעֵלִים פְּעֻלּוֹיִם

כּוֹכְבֵי אֶרֶץ גְּבִי רִי גְבִי שִׁיר

חֲלַקְכֶם טוֹב כַּחֲבוּנָה וְלֹכֶם

אֵיךְ יִכְכֶּה מִי דַמְעֵי שְׂבִיבִי

מִה מְרִי בִי כִי תִבְקֶשׁ עֹנִי

וְלֹא רֵאִיתִי מִזֶּה הַנְּהַר כִּי אִם מַעֲט מוֹעֵר כְּעֵבְרִי²

וְהַנְּהַר הַטּוֹ הַנְּהַר הַמֵּאוֹסָף (בַּחֲרָה אֶלְמַתְקֶצֶב) וְבוֹ ב' מִשְׁקֵלִים

חַי הַמִּשְׁקַל הָא' T00 TO T00 TO

וְעִמּוּדָיו פּוֹעֵלִים מִחֻפְעֵלִים פּוֹעֵלִים מִחֻפְעֵלִים

עָבְרָה רוּחַ עָלַי פִּי וְכִּשְׁמֵי וְרָחַה שְׁמֵשׁ וְלִי עָרְבָה לֹא

עָרְבָה גָּשְׁבָה

מִה אֲדַמָּה לֶךְ כְּסוּד הַבְּחֻלּוֹת יַעֲלֵת

חֲשָׁקָה נַפְשִׁי מֵאֵד כֶּךְ וְאֵיךְ לֹא

פּוֹתַחַה אַחֲשׁוּק

וְחַי מִשְׁקַל הַב' T00T0 T00T0

¹ (1) וְלֹם אֵר לְשַׁעֲרָאנָא אֶלְאֶקְדִּמִּין פִּי הָדָא אֶלְכַחַר שִׁיא.

² (2) וְלֹם אֵר מִן הָדָא אֶלְכַחַר פִּי אֶלְעֵבְרָאנִי אֵלֹא קִלִּיל מִקְטוּעָאֵת.

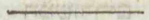

למה תריבני עלי חשקי והן אש חשקי ברוח שיחכם חכער ותוסף
תאמרו הכמוך יהי חושק כבוש את יצרך כבוש הסו וכה תאמרו ליוסף
וראיתי איזה שירים מזה המשקל אצלנו¹).

והשיר יתחלק מצד החרו לד' חלקים. החלק הא' יקראוהו הקשור
והוא שיהיה בו החרו בסוף כל בית ובית בלבד כמו רוב השירים שעשיתי
בזה הפרק וכן הוא רוב השיר. והחלק הב' יקראוהו החצוי והוא שיהיו
בו שני חרזים נבדלים אחד כדלח הראשונה ואחד כדלח השנייה וכן
עד חס כל השירה כמו השיר שעשיתי בפרק הזה שתחלתו בו כרכי
נפשי. והחלק הג' יקראוהו המחולק והוא המעולה שבשירים מצד
החרו שיש בו חרזים רבים והוא כמו שירת האזהרות שעשה ר' שלמה
בן גבירול ז"ל וכמו השיר שעשיתי בפרק הזה שתחלתו ירדי קושרים
(בגהר א'). והחלק הד' יקראוהו החרוזי והוא הקל שבשירים והוא
שיש בו בכל בית לבדו חרו אחד כשתי דלחותיו ואין חרוי בית זה כחרוי
בית זה כמו שירת המוסר שעשה ר' האי ז"ל ודוגמת השיר שעשיתי
בפרק הזה שתחלתו יענוני עזות לקול תחנוני אלא שהוא מורכב.

זה מה שראינו להקדים לפי קוצר הספר ואע"פ שכבר הארכנו בפרק
השירים הזה ואין בו תועלת כ"כ ועתה אחל לכתב השרשים אשר היתה
הכונה אליהם.

¹ (וקד ראית ענדנא מקטועאת מן הדא אלון.)

החלק הא' יקראוהו הקשור
והוא שיהיה בו החרו בסוף כל בית ובית בלבד כמו רוב השירים שעשיתי
בזה הפרק וכן הוא רוב השיר. והחלק הב' יקראוהו החצוי והוא שיהיו
בו שני חרזים נבדלים אחד כדלח הראשונה ואחד כדלח השנייה וכן
עד חס כל השירה כמו השיר שעשיתי בפרק הזה שתחלתו בו כרכי
נפשי. והחלק הג' יקראוהו המחולק והוא המעולה שבשירים מצד
החרו שיש בו חרזים רבים והוא כמו שירת האזהרות שעשה ר' שלמה
בן גבירול ז"ל וכמו השיר שעשיתי בפרק הזה שתחלתו ירדי קושרים
(בגהר א'). והחלק הד' יקראוהו החרוזי והוא הקל שבשירים והוא
שיש בו בכל בית לבדו חרו אחד כשתי דלחותיו ואין חרוי בית זה כחרוי
בית זה כמו שירת המוסר שעשה ר' האי ז"ל ודוגמת השיר שעשיתי
בפרק הזה שתחלתו יענוני עזות לקול תחנוני אלא שהוא מורכב.

קבלה על מלאכת השיר.

פנה אלי וקח דברי אמרי   וחדע סוד בענין סוד המלאכה
ואל חפן באמרי הכמלים   אשר דרכם מאדמה היא נבוכה
ולי חרב מלוטש בחוך קרבות   אני הבא מיורדי המערכה.

תקרא ספר מגיד סתר אמרי שפר אל דת עברים אל סוד משקל
כבר וקל גם עקלקל הא לך טורים.

דע כי מלאכת השיר יש בו שכנה תנאים ובהם השיר יערב וינעם
ואז יהיו דרכיו דרכי נועם וכל מי שלא ישמור התנאים ההם יהיה שירו
למרמס וחם השמש ונמס: התנאי הראשון צריך למשורר ולברר ולטהר
מכל סיג דברי שירותיו ולהסיר כל מלה זרה מתוך מלותיו; התנאי השני
צריך למשורר לשמור משקל השיר ותנועותיו אל יוסיף ואל יגרע משקל
אמרותיו; התנאי השלישי צריך למשורר לשמור משיריו להיות ענייני
שירו חזקים כמעבה המליצות יצוקים; התנאי הרביעי צריך למשורר להיות
ענייני שירו קלים למבין וכולם נכונים למשכיל; התנאי החמישי צריך
למשורר לשמור בדקדוק שירו מתנועות הדקדוק; התנאי השישי צריך
למשורר לשמור שירתו לכל ימהר להראותו עד יברר אותה ולא ישאיר
חלאתה כל עוד עליה טומאתה בשוליה רק יעביר ממנה כל החוליה
ויסיר ממנה כל בדיליה; התנאי השביעי צריך למשורר לשמור משירתו
את קצתה וישליך ממנה קצתה ויבחר לו מן החמשים על שלשים ומן
השבעים יקח לו ארבעים ואז חהיה שירתו נקייה ככלה יפהפיה!

ודע כי בענין השיר בני אדם נחלקים לשלשה חלקים כח משכילים
ובת סכלים וכת משוררי פלילים ועל כן צריך כל איש אשר ירצה לשור
לעשות בשיריו עניינים פשוטים וקלים כדי שייטיבו דבריו בעיני הסכלים
וזה א' משלשת החלקים. וצריך להיות בשירו עניינים חזקים ותוקף מליץ
כדי שייטיבו דבריו בעיני המשכילים וזה חלק שני משלשת החלקים. וצריך
שהיה שירו מלאכה נקייה ומליצה צופיה כדי שייטיבו דבריו בעיני משוררי

פלילים וזה חלק שלישי משלשת החלקים כי השיר אשר יהיה [בן] הענין הראשון יוגבה ויוגבל בעיני הסכלים ולא בעיני המשכילים והשיר אשר יהיה בו ענין השני יטב בעיני המשכילים, והשיר אשר יהיה בו ענין השלישי יתפאר וגם יתמם בעיני משוררי פלילים, ועל כן אין למעלה המינו כי אין מי שירחיקנו: עתה דע וקבל ההלכה.

דע כי השוא ופתח חטף וסגול חטף וקמץ חטף כל אלה במלאכת [השיר] נקראים יחידות ודע כי הקמץ הגדול וחזריק ושורק וחולם וצירי והוא הנקרא קמץ קטן כל אלה החמשה נקראים תנועות גדולות ויש להם חמשה בנות ונקראות גם כן הן תנועות קטנות והן פתח וסגול והוא הנקרא פתח קטן והחזיק הבא בלא יוד אחריו וקיבוץ שפתיים והוא הנקרא שורק ואין מושך אות וו אחריו ולכן היא תנועה קטנה מפני שאינו במעלתו של שורק מפני שהשורק מושך אחריו אות ווי למישרת וזה לא כן: והקמץ חטף גם זה תנועה קטנה אבל במלאכת השיר נוהג ליתר ולכן כתבתיו לך בכלל נקודי היתד אע"פ שהוא תנועה וכשיבואו שני שואין זה אחר זה לעולם הראשון נח והשני נע כמו ותחמרה יקתאל יקדעם יקמעים ישמרו ילמדו והרומים לאלו ואם תרצה להעביר שני שואין נחין ולא תניע אחת מהם אחת עושה אותו כמו יפת אלהים.

ועתה אפרש לך מה גרם זה הסגול חטף. אם בא כאות מלה אלף אלהים הניח השניים שוואין שבמלת יפת וגם מצאנו שלשה שוואין במלת אחת כמו ופול על צואריו ויבך וכולם באו לתפארת המלה אבל אם יבואו שנים תנועות אין אחת מעלים שום אחת מהם אבל כל א' וא' יקרא תנועה וזה כלל גדול במלאכה זאת. — עתה דע כי כשיבואו לך במלאכת השיר אותיות כמ"ף שהם אחרי הו"ו שהם אותיות השפה ויהיו נקודים בנקודי התנועה בין בתנועות גדולות בין בתנועות קטנות ויבא אות וא"ו בראשם, כמו ומשתי, ובאו, ופתחת, ומה, והרומים להם אע"פ שהיו נקודים בכל מין נקוד מנקודי התנועות. וכל זה גרם הו"ו הבא בראשיהם, והסי' ועבר מלכם, כלומר הו"ו העבירים והעתיקים ממעלה אל מעלה — אבל אם לא יבא אות ו"ו בראשם אינם נחשבים אלא כפי ניקודם אם מן התנועות אם מן היחידות — דע כי [ב]מלאכת השיר

היחד לעולם מושך אחריו אחד מהתנועות למשרת, ואותה התנועה אינה בכלל התנועות של שיר כי אם היא משרתת לשו"א. אע"פ שהשו"א משרתת לתנועה, מכל מקום נתנו לה זאת המעלה במלאכת השיר שחתי' מושכת התנועות למשרתים. — ודע זה גם כן — עוד דע כי אם חוזמן במלאכת השיר מלה שיהי' באמצעה אחד מהיתדות ואין אחת נצרך אליה, אינך חושש עליה כלל אבל אחת מעבירה כאילו איננה, ולפנים אבאר לך כל זה מפורש — עוד דע כי אם חוזמן לך תנועה גנובה, והיא השו"א הבאה באותיות ח"ע כמו שומע, זורח, זורע, סולה, פוחת, יזבת, השו"א הבאה תקרא גנובה ולא תבא כי אם באותיות אלה ר"ל באותיות ח"ע. ובא באות ה"א כמו מתלהלה היורה זיקים, ובמלת אלוה — עתה דע לך כי מפני שכחתי לך כי זאת התנועה, ר"ל התנועה הגנובה הבאה באותיות הח"ע אע"פ שהיא שו"א תקרא תנועה. דע כי סכת קריאתה תנועה גנובה היא מפני שאינה נכרת במכטא ולכן תקרא גנובה. ואע"פ שהיא שו"א אחת מעבירה ליחד. עוד דע לך כי מפני שכחתי לך על זאת התנועה הגנובה שאע"פ שהיא שו"א והיא יחד תקרא תנועה, דע לך כי כל הקדמונים שקדמוני וגם אני כך היחי חושב. אבל א"ך לשבט שנת הקנ"א אני חופש היחד על ר"א א"ע ואני קורא בשער הקרואים ומצאתי שמטעה כל החושבין כן וזה לשונו „אם יהי' בצרי מה שהוא קמץ קטן או חירק או שורק או חולם ואחריו ה"א או חית" או עי"ן והם ינודו כמתלהלה היורה זיקים, ואינו בוטח ב"ה, עיף ויגע, ע"כ ישימו [פחת] פחת האות להורות. והמנקדים סתת הה"א וחבריו שו"א הוא טעות כי הנה ישוב ובעת מזבח כמו מזבח ולא יהי' ביניהם הפרש בקריאה רק שזה בפחת (וזה בפחת) וזה בצרי והם אינם נקראי' כן עכ"ל: עתה שים לבך לדעת ולהכין דברי כבר כחבתי לך דעת רא"ע ז"ל לכן אם חוזמן לך בדרך במלאכות השיר אל חמנע עצמך מלעשותה אלא עשה כמנהג הקדמונים. ואם תשאל ותאמר והלא כבר אמרת לי שראא"ע מטעה האומר כן, גם אני משיבך שאין משיבין לארי אחרי מותרו אלא לפניו. ואם היו הקדמונים לפניו היו משיבין לו בברכיו. ואם לחשך אדם למה תקרא תנועה גנובה, אמור לו מפני שהוא שו"א והשו"א היא יחד ואנו מחשבים אותה במלאכת השיר לתנועה ואינו נכרת במכטא.

וע"כ קראנוה חנועה גנוכה. ואם יאמר לך בטוב אמרת או אתה הראה לו דעת ר"א א"ע ז"ל ומיד ישחבש ואם הוא יראה לך דעת ר"א א"ע וירצה להטעותך אף אתה הראה לו בזה השער ר"ל בשער הקרואים איך ר"א א"ע מטעה הקדמונים שנהגו בזאת החנועה הגנוכה א"כ נראה מדבריו שגם הקדמונים נהגו בזאת החנועה הגנוכה. וע"כ נדחק ר"א א"ע להשיב עליהם — וכחבתי לך כל זה למען [שאם] ימצא שום אדם שירצה להטעותך (שלא יהיו) [שיהיה] לך תשובה להשיב לו. — עוד דע כי רבים טעו בחנועה הגנוכה ורצו להשימה באותיות אחרות כמו במלח אכל בלמ"ד וכרי"ש של שמר, אמר, ורצו להעבירה בחנועה. ועתה אבאר לך כל זה למען לא יהיו לך שום ספק — דע כי כל אותם שנהגו זה כולם טעו כי איך דרך להטעות בו שחקרא קמץ כמו ידך, רגלך, להם האות ההוא באחת התנועות אלא א"כ היחה אחריה אות נחה כחוכה, אבל כ"ף כינוי נקבה כמו, ידך, רגלך ינקד בשוא כי יש דרך להטעות בו שחקרא קמץ כמו ידך רגלך אע"פ שהוא אות נחה אחריון לפיכך נקדו הכ"ף סימן הנקבה בשו"א. ולפי שהורגלו בנקודות זאת בכ"ף השרשיה באהרית המלה כמו, שמך, מושך, דרך, הנה הכ"ף בהם כמו רי"ש אמר, שמר, למ"ד אכל ולא ניקדו הרי"ש והלמ"ד ונקדו הכ"ף. והוצרכתי לכל זה בעבור שלא תשמע למי שיאמר לך הפך לדבר כי כל דברי סולת נקיה במלאכה הזאת. וכל דברי האחרים דומים לחרש הנשבר שאין לו חקנה. — דע כי במלאכת השיר הם קשים התנועות והיחדות להשוותן האדם. וע"כ יצטרך פעמים להוסיף או חנועה או יתד. דע כי שי"ן לעולם בראש המלה היא משרתת במקום אשר וניקודה בסגול, והוא פתח קטן כמו ש"ככה השבעתנו. פי' אשר ככה. ששופתני השמש. שאהבה נפשי כולם במקום אשר, שהוא עמל תחת השמש, שהם בהמה המה להם. ולא מצאנו יותר בכל כ"ד ספרים. גם מצאנו בפתח קטן, עד שקמת דבורה שקמתי אם בישראל. למען תדעון שרון, שאחה מדבר עמי בקמץ גדול שהרחיב על הלשון בעבור האל"ף שהיא מאותיות הע"א[ה] חכרי האל"ף. גם להרחיב את אשר לפניהם וגם מצאנוהו, ר"ל השי"ן בקשר למ"ד כמו בשל אשר יעמד האדם לבקש ולא ימצא, בשלי הצער הגדול הזה, בשלמי הצער הגדול הזה. והוצרכתי גם אל כל זה

בעבור שתהיה טהור במלאכתך שלא ימצא אדם להטעותך. — עתה אבאר לך כל שיר ושיר איש על שמו בתנועותיו וכיחודותיו. דע כי משקל קטן הוא יחד ושתי תנועות ויחד ושתי תנועות, כמו שעשית. כמו אֲשׁוּרָר לְנִבְנִים שִׁיר מְהוּלָל וְאוֹר שְׁמֵשׁ וְנִרְחַם יְהוּלָל. וזה פירושו אֲשׁוּ יחד, ר"ר [תנועה] ל תנועה. נכ"ו יחד נ"ם תנועה ושי"ר תנועה, מה"ו יחד ל"ל תנועה. ולא פרשתי לך אלא חצי הפסוק ואחר תפרש אחת כי אין בו הפרש. —

דע כי משקל גדול הוא שתי תנועות ויחד, ושתי תנועות ויחד ושתי תנועות ויחד, ויחד ושלושה תנועות כמו, מה בערו האומרים כי בערו דרי המורות יקרו מזהב. וזה פי' מַה תנועה ב תנועה עָרו יחד ל תנועה ל תנועה חָמוּ יחד דוֹת תנועה י תנועה קָרו יחד מוֹ תנועה הָב תנועה; — עוד דע כי יש לנו משקל מרובע ואין לו יחד כלל אלא כולו תנועות והוא י"ו תנועות כמו אָב בְּחָכְמָה אוֹר הַחֲכָמָה יָדָךְ חָכְמָה על פל תָּבֵל והשו"א הבאה בכף של מלת בחכמה ובמלת ידך אינה נמשכת כלל. וכן באה ג"כ באות כ"ח במלת של דברי במשקל שלמעלה במשקל הגדול. וע"כ בארתי לך כולו למעלה. ולא אצטרך על כל שיר ושיר להזכירו לך. — עוד דע כי יש לנו משקל והוא יחד וד' תנועות. כמו שְׁמוֹר לְבִי מְעַנָּה הִיָּה בְּמַאֲד נַעֲנָה יְרָא הָאֵל וּמְנָה דְבַרְיוּ הַיְשָׁרִים, וזה פי' שְׁמוֹר יחד, לְבִי שתי תנועות, מַעֲנָה שתי תנועות, הִיָּה יחד, במאד ב' תנועות. נַעֲנָה ב' תנועות; גם בזה לא פרשתי לך אלא חצי הפסוק כי אין הפרש כלל ביניהם. — עוד דע כי יש לנו שיר ואין לו יחס והוא תנועה ויחד ותנועה ויחד, כמו גִּיל יְהוּלָן אֶהְיֶיבִים ודוֹדִים, אחרש גיל אחרש אהבים ודודים וזה פי' גִּיל תנועה, הִי יחד, לון תנועה, אהו יחד, בים תנועה ודו יחד, דים תנועה. גם בזה לא פרשתי לך אלא חצי הפסוק מפני שאין הפרש בו מהנשאר. אבל כשאמצא שיהי' הפרש אבארנו לך. — עוד דע כי יש לנו שיר שהוא שתי תנועות ויחד ושלושה תנועות ויחד ושתי תנועות ויחד ושלושה תנועות כמו עַת שְׁעָרֵי רְצוֹן לְהַפְתִּיחַ לֵיל אֶהְיֶי בְּפִי לְאֵל שׁוֹמֵת, וזה פי', עת תנועה ש' תנועה, ערי יחד, רצון שתי תנועות, לה יחד, פתח שלושה תנועות. ודע כי ח"ת של להפתח הוא נקוד בתנועה אשר כתבתי למעלה. —

שיר ושנח כשאכלו את הפסח וזה שיער הפייט כמה שאמרו ואכלו שם פסח בהילולים ושירים והם ט"ו כנגד ט"ו מיני זמר שהיו במקדש ובהם היו משוררים הלויים על הדוכן וכנגד אלו הט"ו מיני זמר הלכו בעלי השיר ט"ו מינים על מלאכת השיר. — ודע אחי כי מלאכת השיר יש בו דברים גזומות ודברי התולים ודבריהם לא אמתים, כי לא נדחקו בעלי השיר אלא בלבד שישור במלכים ושואים כדי להטיל המאמרים ודקדקו בנחים ונעים ושימו מלות זרות וזוסיפו דברים ויגרעו מלות אע"פ שאינן מכוונות ויסובו הדבר ועם כל זה לא יחוש אע"פ שהדברים נמנעים ד"ל בדברים שהביא בשיריו וכבר ידעת מה שאמר בעל החנין שהדברים נחלקים באיכותם לשלשה חלקים, "רובו אמת או רובו שקר או שוה האמת והשקר. (כולו אמת המופת, כולו שקר השיר רובו אמת הנצוח רובו שקר כולו אמת או כולו שקר או מורכב משקר ואמת וזה נחלק לשלשה חלקים, רובו אמת או רובו שקר או שוה האמת והשקר). כולו אמת המופת כולו שקר השיר רובו אמת הנצוח רובו שקר כאשר חנר אותם ראש הפילוסופים אריסטולוס, ואתה ידעת מה שאמר החכם מיטב השיר כוזב. ואמ' חכמים על המשוררים מה חמשכו אנשים אשר האמת משובח מכל אדם לבר מהם, ולכן שירי דוד ושלמה זאסף והימן וידותין כולם אמרים אמתים אבל השירים שלנו מולם או רובם שקר וכזב, ולכן הראשונים השירים שחברו הברילו בין האמת והשקר, ואנחנו מבדילים בין טוב ורע. וכת' וידעו כי ערומים המה — והוצרכתי לכל זה להזכירו למען לא תטרח ברצותך לעשות שיר להביא בשירך דברים אמתים ולדקדק שלא הביא דברים זרים או דברים נוספים או לחזור מלה או להוסיף, על כל אלה אינך צריך להזהר אלא על דבר אחד אתה צריך להזהר שלא תוסיף ולא תגרע לא מלך ולא משרת אבל ככל דבר אחר אל תטרח ואז תהי' המלאכה הזאת נקלה בעיניך ואתה שלם. — אלה הם הט"ו מיני שיר איש על שמו. — עוד דע כי פייט ניגון שנ' ויהי המנגן כמנגן ותהי' עליו יד ה' מתרגמינן והוה כמפייט פייטא — תר' ירושלמי. עוד דע שאם תרצה לעשות שיר האחד הפסוק החצי כסדר האחד וחצי כדרך האחר תוכל לעשות כמו שהם השירים לפניך. — ואם תרצה לעשות שהפסוק האחד יהי' כסדר האחר כמו שעשיתי אני עשה

כמו זה: אודה לאל צורי בכל לבי כי לבד שברי ומשגבי קדוש וגורא את
 עולמים תושב לכן עבדך בנים רמים לכן לעולמים אקדם לו שירים
 ותושבחות למהללו על כן יהי שמך בחושבחות נמצא בפי הכל
 באודאות. — עוד דע כי המלאכה הזאת צריכה התעסקות ואם בה
 חרגיל תהי נקלה בעיניך ואם תתראשל בה תניחך וחברך מפניך. — עוד
 דע שאם תרצה לעשות שיר בלי טורח חשוב בלבך מה אתה רוצה לחבר
 או משקל גדול או קטן או איזה שיר שתהי, וחשוב בלבך מה רוצה לומר
 בשירך ותציע הכריך בלשון הקדש ואחרי כן תשוה התנועות והיתדות
 ואם לא יבואו לך בשוה הוסף מתמלות הנוספות על מלאכת השיר
 הכתובות למעלה ואז תהי כל השיר הישר בעיניך בלי שום טורח ובלי
 שום עמל ותשכיל בכל אשר תעשה. — עוד דע כי כשתדע כל אלו
 הקבלות אפי' כשתבא במלאכת השיר ודקדוק תוכל לחבר כל דבר
 שתרצה בן יוני בין לועזי בין אשורי לבד שתזהר בתנועות וביתדות. —
 ותשלם כל מלאכה על סדרה. עתה שים דעתך לדעת כי מלאכת
 השיר תפגע לפעמים במלה אחת ותזדמן לך בחצי הפסוק, ואתה תצטרך
 להפרידות באמצע, וכאשר יקרה לך זה אל תחוש אלא הפרידנה כדי
 שיבא שירך במאזני צדק כמו: חכמה ושכל לו ומדע וחבר הכרו אם הם
 לפניו לסבלותיים הוא הוא הלא זכה לכן עברו וחבר הלכות חולץ קצרותיים,
 הנה ראיתי איך עשיתי אני וכן עשו כל המחברי' וכן תעשה גם אתה. עוד
 דע כשתרצה לעשות זמר או פיוט או פזמון או סליחה או אופן או תחנון
 או חטאנו אינך תושש בתנועות וביתדות, ומעט תמצא אפי' בשירי רב
 יהודה הלוי זר"א אבן עזרא זר' שלמה בן גבירול שיהיו בתנועות או ביתדות
 לבד הזוהר באמצע הפסוק והסוף יהי' אל משקל אחד כולו כמו שמשלים
 זה יהי' משלים זה. כמו רי"ם רי"ם או ת"ם ת"ם או ר"ר ר"ר וכדומה
 להם. — עוד דע שיהי' בהשלמה שלו מן הפסוק, אותו השיר יקרא מיוחס
 מפני שהוא מן הפסוק כמו שעשה ר' יצחק פלוקארי כששלח לו אבנר
 את המגלה שחבר וקראה מנחת קנאות, והי' משומד כשחברה זה שלח
 לו ר' יצחק: מנחתך שטחה ומעלה מעל, כי נטמאה חחת ידי הבעל, לכן
 חקנה בה בנפשך אם כנת נכרי וערל בעל. —

תם ונשלים מלאכת השיר בכל"ך וזע"נ.

המחברת השביעית והיא מחברת

הזקן והזקנה.

נאם הגבר איחאל, רציחי לנסוע מהר שעה, וכלבי יקוד התשוקה
מבעיר, והיה החג קרוב לבא, וסקל נתיבו, וימאן להיות משם צועד, עד
צועד יום המועד, וכאשר הגיע החג והקדיש מקדשיו, ובא ברכבו ובפרשיו,
עשיחי כמעשה שאר האנשים, ולבשתי בגדים חדשים, ויצאתי לשער
המדנינה עם היוצאים אנשים ונשים, וכאשר נאספו הקהלות, לערוך
התפלות, והנה איש זקן עולה, במלבוש קרוע ובלה, ועל עיניו כגד ואחם
לא יגלה, ולא נודע הוא עור או חולה, ובורועו תלויה אמתחת קטנה,
ועמו אשה זקנה, לקחה הזמן מן השירים למנה, וכולה מלאה און ותלונה,
באחות לוטן חמנה, והיא נחנה לו לזקן המעוגנה הזאת למנה, ויקרא
שמה שטנה, ויעמד הזקן כאיש [נח]פו, לצבור הפז, ושאל לשלום
ההמון הגו, וכאשר השלים שלומו כחוקו, הביא ידו בחזקו, ואל חוק
שקו, ויוציא משם קלפים קטנים, נכתבו כמיני צבעונים, בתיות הרעיונים
שאננ[ים], ותן אותם לזקנה אשר פניה פני זעם, ויאמר לה עכרי אל
העם, והאיש אשר חכרי במדותיו, כי יעניק מברכותיו, חתני לו קלף
אחד — אמר איחאל וכאשר קראתי השירים נכספתי לדעת מי חכרם
וקדמם, ומי שבין משכצותיהם ורקמם, והכרתו כי האשה נלוחה אלי, ו
לדיות רשת לחבליו, ואביש אליה והיא תשוט על המערכת ודמעה ירעה
והסוב ותשאף וחקר ותכף נכף לכף, וכל אשר תדלה יעלה ריקם הדלי,
ולא תזוב לה טפה מכל כלי, וכאשר ראתה כי לריק יגיעה, ולא ירפא
נגעה, חזרה לבקש הקלפים ושפחית בדעת עטופים, ושכחה הקלף אשר
נחנה לי, ולא עכרה בגבולי, ושבה אלי הזקנה בוכה ומשתוננת, ועל
הזמן הרע מתאוננת ויאמר הזקן יהי שם האל מבורך על על מפעל

1) ז' קלפיה אמתים אה

ויען ויאמר:

פסו אמונים מבני אדם   ויאבדו עוזר ועוז עוזר
 נישוו מחי [תבל] כרשע אין   נחמד ואין נכבד והון כוזב
 הלכו בני איש אחרי תאות¹   לבם ולבשת להנור.

ויאמר לאשה דבר אל לבך ורעיונך ונהמי אתהם וספרי הקלפים,
 ודעי פיקודיהם. אמרה לו כבר פקרתים אמר לה אילך בת נעות המרדות
 ואשת כסילות האבד לנו הציד והמצודה והנר הפחילה זה אשר לא כרת
 למען ספות חטאת על חטאת. אז מהרה לחזור על הדרך אשר באה
 לבקש הקלף אשר לא מצאה וכאשר הגיעה אלי החברתי עם הקלף,
 אגורת כסף להיות לו חלף, ואמרת לי לה אם לקלף הכספי, סודך חשפי,
 ואם תמאני לגלות אשר שאלתי לך, קחי הקלף ולכי לך, ומרוב אהבתה
 בתאוה וכוסף, לקחת את הכסף, אמרה לי שאלך שאלתך, ואשיב משנה
 על אמרתך, ואשאלה בעד הזקן הוא מבני קין ולהם הוא נצמד, והוא
 אשר חבר השיר הנחמד, ותחתיף הכסף ממני ונעלמה מעיני, ואדע כי
 הזקן הוא חבר הקיני, ודאבתי על אשר כהו עיניו, ורציתי להלוך אליו
 ולנחמהו, ולשאול אותו על כל אשר קרהו, אבל נלאיתי להגיע אליו מרוב
 ההמונים והשאונים ולא יכלתי ללחוץ בני איש, ופחדתי שמא יכלמני בן
 טחפיר ומכאיש, אך עמדתי בהדומי, ועיני שומרת אותו ממקומי, עד
 אשר השלימו התפלות, ונפרדו הקהלות, אז מיהרתי אליו, עד עמדתי
 לפניו, הכרתי אותו אע"פ שהסתיר עיניו, וארא כי הוא חבר הקיני וכאשר
 דמיתי, כן היחה המחשבה אשר חשכתי, אמת נמצאתה ואתודע אליו,
 ושמתי אחד טבנדי עליו, וקראתיו ללכת עמי, לאכול בהדומי, ושמה
 בידעתי וכארוחתי, וימהר להתעדן באמילתי והלך עמדי, וידו קשורה בדי,
 והזקנה עמנו, ואחד אין אחנו, עד הבאתי כסירתי, ושמתי לפניו ארוחתי,
 ואמר לי היש נכרי עמנו, אמרתיו אין בביתי כי אם הזקנה, אמר לי היא על
 סודינו נאמנה, ומיד הסיר האפר מעל פניו, ותאורנה עיניו, ואתבונן אליו,
 והנה שתי גרותיו יאירו, וכוהר הרקיע יזהירו, אז שמחתי בשלום הואותי,
 ותמחתי לעמק החבולותי, ואשאלהו בטרם אאכילהו, מדוע שבת כאיש
 עור ותעמיק נכלות, ומלך במסלות, לא סלולות, ותבחר ארחות עקלקלות,

והנה שתי גרותיו יאירו, וכוהר הרקיע יזהירו, אז שמחתי בשלום הואותי, ותמחתי לעמק החבולותי, ואשאלהו בטרם אאכילהו, מדוע שבת כאיש עור ותעמיק נכלות, ומלך במסלות, לא סלולות, ותבחר ארחות עקלקלות,

והנה שתי גרותיו יאירו, וכוהר הרקיע יזהירו, אז שמחתי בשלום הואותי, ותמחתי לעמק החבולותי, ואשאלהו בטרם אאכילהו, מדוע שבת כאיש עור ותעמיק נכלות, ומלך במסלות, לא סלולות, ותבחר ארחות עקלקלות,

¹ (כבר המהר עסקל ב').

והעשק כעשק האוכל אשר עלה וגבר ולא השבני דבר, עד אשר מלא בטנו, ואז הביט לי בעיניו.

וען ויאמר :

בשורי הזמן נהפך כעור   והוא כאב ונהנו תולדותיו
לזאת שבתי אני עור כמותו   וכל בן יחזיק מנהג אבותיו (1)

ויאמר לי לך בא, אל המחבוא, והבא לי לרחוץ הידים, עשב רקוח נחמד לענים, ונקיון לכפים, יחליק עור שני גם יפה, ויטב ריח פה, ויהזק השנים, ויאמץ כח הטחינה במעים, אשר אחר הרחים, והיה נעים כאור זורח וטוב הריח הודק במכמש [במכתש] היטב הרב יחשכהו, כל מי ימשהו, קטרת אהרן במחתותיו, וכפור עלו תמרותיו, והחביר אליו עץ נקיון השנים, יערב ריחו לאפים, נקי ובר, זך ונבר, אהוב וחביב, ונפש בעליו ירעיב, גויתו דלה כגוף חושק, וחדרה ככלי נשק, וצחה ככדולת, ונעימה כסעיף רטוב לה, וכחוק הפה תכא ככלת, ואלך במצותו, להביא אליו כמה יטרה חלאתו, והסיר את מראתו, ואני לא השבתי כי שם ארבו בקרכו, ועל כן צוני לבוא במחבוא, וכאשר חורתי, ובידי בקשה בקשתי אותו והנה הסים ממנו שאה, והזקן עם אשתו כעוף דאה, ואבאם עליו לרוב רמייתו, וארדוף לבקש אותו, והנה הוא כמי שהוטבע במעמקי מים, או הועלה בסערה השמים.

(1) כהר המגיל מ"א.

יבקשו להוסיף יוסיף מן הטובה, לא ישכון כי אם במקומות שנים, ולא יחתן כי אם בשתים, וישים מכסהו כסות ענים, להתנדב באשר לא יאבה, ועלה למעלה ערכו בעת ידכה, וידבק תמיד עם רעתו וחברתו, ואם איזה מיסודו ומתכונתו, והוא קשה עורף ולכל יטיב, ויוכל להכאים אבל לא יעציב. אמר השופט אם חרצו לבאר דבריהם, וסוד הפנינים אשית ידי עליכם, ואם אין לכו לדרככם, ויגש הנער ויאמר: ^{לחפור בנדי המטולאים¹} הפקיד בידי מחמול מחט אכן בעת באתי משוך החוט נשבר ושתוחיו מרוכאים ואומרה לו קח מחירו וי מאן וכחוק רעים וחטאים רק ידרשה מחט בעצמו או שני כפו צדיו מסולאים ויעבט מני עבט מכחול מכחול ופוך לא ראת באים ישוה מחיר כפל עבודתו נכבד והוא מחמד לעין רואים עיני חלושת ציר למינם בא גופו ועניניו מאר נאים עתה חקור ניבי וריב ריבי כי את פליל צדק לנבראים. (סליק המשקל) וען השופט לזקן ויאמר אליו כבר שמעת טענת חברך ואתה פרש דברך. וען ויאמר: בקול דממה דקה חסידים הולכים לחגג לפניו² אני נשבע במקדש אל וחברת הכי אלו יעורני הזמן לא ולא אשאל לבער מחט תמורה אבל קשת זמן רע תחלפני ולולי העניות לא אבקש ונהלק הכאב בינו וביני אני והוא אהדים בעניות ימינו קצרה לגאול אסירו וכן תקצר ימיני לעזוב לו והנה זה צפון סודי וסודו וכאשר שמע השופט את דבריהם והכיר ריב עניני מאמריהם, הוציא שקל כסף ויאמר קחוהו, והרחיקו בו הריב והניחוהו, ויחלטהו הזקן הנער

¹ כהר המזכר מ"ב. ² כהר המגיל מ"א.

וראנו, ולא נתן לחבירו חלק ממנו, ויאמר אל הנער מחצית השקל היא חלקי וחבלי, וחלקך לקחתיו במחיר המחט אשר לי, ולא אשקר לך ללכת עמך דרך חול, קום וקח לך המכחול, וכעס הנער ויחמרמר, ולבו נכאב חמרמר, עד אשר כעס השופט עליהם, ונחם על אשר נתן להם, אבל חקל מעצב הנער וחילו, כמעט זוזי כסף והנם לו, ויאמר להם המנעו מן החלופי' והמעצבות, וסורו מן המריכות, ולא חוספו לראות פני במשפטכם, כי אין לי כיס לפרוע [בגליון, כל יום] הפרעון לכם, וילכו מאחו, והם שמוחים בנרבחתו, ומשבחים מדותיו ותפארתו, והשופט לא יכבה יקירו, על המתנה אשר יצאה מידו, ולא יחדל שאונו, מעת הרעיף עננו, וכאשר שקט מעצבו, ויפן ליושבים סביבו, ויאמר להם דעו כי רעיוני הבינו, וחבירו והאמינו, כי האנשים האלה הם בעלי מרמה און, לא בעלי מזון וחון, ועתה איך יודע סודם לכו'נו, ואת מי אשלח וילך לנו, ויאמר אליו המשכיל מכל חביריו, ובוחב ספריו ודבריו, דע כי לא יודע הסוד אשר ביניהם, כי אם בהשיכם אליך שניהם, וישלח אחד מעבריו, להשיכם עדין, וכאשר עמדו לפניו, אמר להם הגידו לי סוד ערמתכם, ואתם נקיים מעונש מרמתכם, ויבעת הנער ובשרו סמר, ויגש הזקן ויאמר:

ולא היה הלא ידמה בפידו	ילדי זה וכשרש אמירו
ולא מחט לבקש לו מחירו	ולא התעסקה ידי במכחול
נחנני למפגע אל מזורו	ואכן הזמן רע בכצעו
ארוכה אל חלי לבי וצירו	ושטטחי לבקש מנדיביו
כתחבולות יפתו לב גבירו	ופעם אדרשה בשיר ופעם
לכבינו לכל ימול קצירו	ואולי נמצא המחיה לכלכל
ונוחיל לו עדי עת בא דברו	והמות בסוף כל זה יהי בא

ויאמר לו השופט מה נעמו דבריך ומלותיך, לולי רוע תחבולותיך, ומה ערכה חמתך, לולי מרמתך, ועתה בני שמע בקולי איעצך, ובור שאון אריצך, השמר לכל תרחל לעלם בשופטים וכדיינים, ופחד משאון מים הזרונים, כי לא כל שופט ימחול כאשר מחלתי, ויחמול כאשר המלתי, וישבע הזקן לעשות עצתו, ובל יחליף מצותו, והמרמה נכרת בין שני עיניו, אמר איהיאל לא ראיתי כפליאה הזאת כמעבר הדברים והכפרים, ולא קראתי כמוה במחבר הספרים.

סליק המחברת.

הי

השער החמישים מן התחכמוני

(מקאמ"ה אזהאר אלאשעאר).

נאם הימן האזרחי הגד הגיד לי חבר הקני. ויאמר, הייתי בארץ
 תבץ, חליצות המליצות אשבץ, ונפוצות החבונות אקבץ. ויהי היום ואני
 בשער העיר וארא תחת אלה עבותה קבוץ המון רב, ואספסוף נערב,
 וכאשר קרבתו בלב משחאה, לראות המראה, מצאתי חברת משכילים,
 מבני הפחות והאצילים, בדברי מליצות מדברים, ושירי נעימות מחברים,
 וממחצב לכם פנינים חוצבים, וממעין שכלם מים חיים שואכים. וזה
 לזה רוצה לנסות, למען ילמדו מלאכת השיר לעשות, וכאשר ראיתי כי
 במלאכת השיר באו, ולערוך מלחמתו נצבאו, ידעתי כי אני גבורם, ויושב
 על כסא כבודם, ולי יחנו ידם. ויען ואומר אנשי לכב שמעו לי, והקשיבו
 למליצות שכלי, כי אני האיש אשר בניו הררי עד ירעיש, ובשירו הפנינים
 יוביש, ונהרות איתן בשכלו יוביש, ויוציא מים מצור החלמיש, והרוצה
 לנסות עדין יגיש, והמאמין לא יחיש. אמרו לי ראשי הקרואים,
 כמה כוחך זה ובמה נכיר שכלך ונחזה הבשירות אם באגדות ובחרוים
 נחמדים, או במילים נפרדים, אמרתי דעו כי לבי בכל קלע יקלע, ושכלי
 ככל חושיה יתגלע, ובכל אשר תנסוני תמצאוני. אמרו לי אם כן השקנו
 מן המעיין, והשמיענו משירותך אשר חברת בכל ענין, אמרתי להם
 כדברכם אעשה, וסודי¹, מכם לא אכסה, ותחלה מה שאזכור לכם
 שירי חשובה, עשיתם לכקש סליחה על המשוכה. ואשא משלי
 אלהי יעלה זכרי לטובה ואל תרחק הכי צרה קרובה²
 והבט נא לגודל התלאה ואל תבט לגודל המשוכה
 במי דמעי מכה פשעי ואל נא תהיא חטאת יהודה היא כתובה

¹ כ"י G, O ² כהר המגיל מ"א.

וכחבתי אלו השירים על היכל בית הכנסת, יפה מתנוססת.
 שדי שעה קול צועקים אליך משתחווים לפני הדרום רגליך
 רמת ועצמת ונעלמה⁽¹⁾ באין מקום ונגלית במפעליך
 על כן עבדיך יריהם קצרו לבנות לך נוה כפי גדליך
 אולם בכחם כוננו מקדש מעט לשום מגמתם להיכליך
 לכך ועיניך יהו שמה הבי לבם ועינם נשאו אליך⁽²⁾.
 ואלה עשיתים על עיר ירושלים, בכואי אליה ממצרים.

שלום לעיר שלם אשר יפיה נעלם לרואים אומרים⁽³⁾ איה
 כל עת⁽⁴⁾ אחונן את עפרה כי היא מחלת נפשי והיא צריה
 עיני בעת כי ראתה אורה לא נעצרו בה ענני בכיה⁽⁵⁾
 האל אשר אוה למושב לו יראה ברוב עניה ושב שביה
 בוכה לנוד דודה בתמלתו⁽⁶⁾. ימחה דמעות מעלי לחיה⁽⁷⁾.
 ועוד אמרתי, ועל זה הענין חברתי.

לציון שאפה נפשי ורוחי היות בה כל ימי חיי מנוח⁽⁸⁾
 בחשקה ינעמו לי התלאות ואתן בה למכה ראש ולחי
 ולא אחאו לכלתה כל ימותי עדי אגוע ונס כחי ולחי
 אחונן את אבניה⁽⁹⁾ בכל עת עדי ישאיר עפרה אות במצחי
 ואיך⁽¹⁰⁾ אכסוף לטוב רקחי בשמים והיא בשמי וטוב רקחי וריחי
 עפרה אעשה מרפא לנגעי ואמרח על שחין לבי ויחי.
 ואלה עשיתי בחלי, כשהפיק האל צריי.

אל נא אלהי יחרה אפך על דל אשר יחסה בתוך צלך
 אל תעלני בחצי ימי מותי היועיל לך ויסכון לך
 לא אשאלה עושר ותן לי ה נפש ואכן הרכוש קח לך⁽¹¹⁾.
 ועשיתי על איש מחסיר לחמו⁽¹²⁾ נפטר לעולמו.

מפחדך נפשך בצום ענית עד כי לחוט השערה דמית
 יגעו בני נבל ויגעת לטוב כי ירדו המה ואת עלית
 אשרי יחידתך אשר שמח בכם עליון ואותה משאול פדיה⁽¹³⁾.

(1) כ"י P. (2) נהר הכרז מ"א. (3) כ"י P. (4) כ"י P. (5) כ"י O.
 (6) כ"י P. (7) נהר המוהר מ"ב. (8) כ' המטיל מ"א. (9) כ"י G. O.
 (10) כ"י P. G. O. (11) כ' המוהר מ"ב. (12) ככ"י עמו. (13) כ' הכרז מ"ב.

ואלה עשיתי בים, בהנצלי משאון גליו ודכים.

כמה אקדם אל ומי אני	כי עד הלום חסדו הביאני
מקצה אדמה ואציליה	לבא להר קדשו קראני
וכים בעברי בשרני כי	תעבור במים אהך אני ¹ .
ואלה שלחתי לקבר אדונינו יחזקאל, מכובד חטאי להקל.	
לבקר קברך עיני אגמים	ודמעתי ²) מגוללה ברמים
נביא האל יחזקאל המכובד,	בפי צבאות מרומים והדומים
קרבי נכספו ללחוד עפרך	וללקוטי* מעפר קברך לשמים
ולשאוף מרקחות בושם ברוחך	מקוטרים בכל ראשי בשמים
ואז אשיר לאל הי ואומר	חבלים נפלו לי כנעמיים ³).
ואלה עשיתי ⁴) לקבר אדונינו עזרא, למצא כפרה.	

לאור עולם אשר החפיר מאורות	וסביב עומדים לו כמנורות
ועדיו שומעי שמעו יבואון	ונפשותם ירימון לו תשורות
ואיך יוכלו לכחש נפלאותיו	וכו ⁵) העוברים יראו גבורות
כבוד עליון סביב קברו ינוצץ	ויפיץ אור לענים סגורות
כבוד עזרא קדוש אל המכובד	אשר הוא ליקום עזרא בצרות
ועשיתי על איש רע ⁶) וקשה	משיב על חבור רבינו משה ז"ל
כל משיב על דברי משה	שבר עול גם מוסר נתק
האלמנה שפתי שקר	הדוברות על צדיק עתק ⁷).

ועוד עשיתי כענינו, על המתפאר עליו בהגיונו.

והחלש בעת יהיה בכיתו	יגלה אז ⁸) גבורתו לאשחו
ועת אל הקרב יגש ויקרב	אזי תחגל כלמתו וכשחו.
ואלה עשיהים, לרבינו משה מספרד שלחתיים.	
מאתך השר תהלתנו	ובך יסמך כל גדולתנו ⁹)
מלאך אלהים את וגבראת בצ	לם אל ואם אתה בחבניתנו
בגללך אמר אלהים נעשה	אדם בצלמנו וברמותנו

(1) כ' המזכר מ"ב. (2) ודמעתי P. (* כה"ג ככ"י וז"ל ולזרוק. (3) כ' המוגיל
מ"א. (4) שלחתי O. (5) וכי P. (6) עז P. (7) כהר התביעי.
(8) את P. (9) כהר החרח מ"א וב'.

ועשיתי בענין אחר הפכם, על אנשים אשר השחיתו דרכם
היו על אנשים לא לעזר נבראו הם כשורים מבלי לבב ואיך
לא בעדם אמר אלהים נעשה ואלה עשיתי לר' מנחם דיין מצרים, אשר אין כמוהו נדיב ידים ונקי כפים.
ימינך מנהר פישון רחבה ולך ברא אלהים הנדבה! (1)
לב נפש אשר תפיץ יאורים והיא מלהבי האש הצובה
ולו נגעה ימין כל קופצי יד וכל כילי בידך הנדריכה
אזי שכו בני הדרך נדיבים ולא נשאר אנוש כילי בצובה.
ואלה עשיתי על רבי אברהם בן מימון ז"ל עשיתים בירושלים,
ושלחתים למצרים.
אם היקר אדון לכל אדון הוא באמת עבד לאברהם
מיום כבודו נעלם מני אלך משוטט בעדו נדהם
כמהו סעיפי לו בעוברי א רץ נוד ואתי יעבור כמהם
ועשיתי לאיש אשר היחה לו כח בתולה יקרה ונמצאת הרה.
וינת חן מקננת בחק אב ממלא יום ליום טרפה ומספיק
חשבוה כהא רפה אבל עת יבנהוה מצאווה במפיק
ועשיתי לאיש מן הנבלים, וראש הנבלים.
ראו כילי אשר ידו בתולה לכל שואל ולכילות בעולה
ובו פלא ואות כי הוא באחד ויחשב כסנהררי גדולה*
ועשיתים על השר²) בעל המדות והמעשים ר' שמואל בן הראש ר'
נסים ושלחתים אלי³.)
השר אשר לו בין צבא רום מחנה לבי לפירודך נדכא נענה
אתה מאור עולם ותשכן בחשך כן השכינה בערפל תחנה
אקרא ולא יענה משושי בלחך אך הבכי טרם קראתיו יענה
אז הסנה כך נראתה השר הכי אתה כמלאך אך בהסנה הסנה⁴)

(1) כהר המגיל. (2) לאוש P. (3) אולי שתי מלות אינם נמלטים בכ"י P.

(4) בהפכה הסנה O ראה דברי חפץ. * כילי בגמטריא שבעים.

ועשיתי לאיש אשר ידו סגורה, ועב נדכחו עצורה
ידך לשואל סגורה בתולה ואיש לא ידעה
לו אמך היחה כן לא יהיה מום בזרעה
ועוד עשיתי לו ושלחתים אליו.
ראו כילי אשר ידו כסלע ולכו לעצור אותה יאמץ
אנשים נוקדים ידו בפחה ואך הוא מחליף פחה בקמץ
ועשיתי לנער אשר נשא אשה זקנה, ולה עושר ואין קץ לחכונה
נפלאח גבירת חן בעניניך מרוב כבודך יבעלוך בניך
לו החזה צורת דמותך חוך ראי מוצק לפחדך נפלו פניך
יפך מעט כימי שנות בעלך ועש רך רב לאזי קצה כמו שניך
ועשיתי לאיש נבל אשר קפץ ממני ידו, ולמד הכילות מזולתו.
אם בן נבל קפץ מני ידו מצות יולדו הקים
נשבע האל בל יהיה על נכבדים חסר הרקים
כי לא ינוח שבט ר שע על גורל הצדיקים
ועשיתי לאיש נדיב בלשונו, וכילי בהוננו.
אם בעלי משרה כמו עין אתה אמתי להם כמו אישון⁽¹⁾
ובעת ירוצון על נתיב היקר אתה לכרך תעבור ראשון
ואשר ימלאון הם כמזעשה יד אתה חמלא מדבר לשון
ועשיתי לאיש משלח מדינים, ראיתיו והוא מתפלל בענוה ותחנונים
ראו זקן עולה להפיל תחנונים בלב יקבוץ און ומלא תזנונים
כלבן מתעטף בשוכך היונים מלובן מבחושן מטונף מכפנים⁽²⁾.
ועשיתי לאיש יצא לו שם בנדרבה, וידו מטל נדכות חרבה.
אחמה לעכי טובך איך נפלאו דודי ונולדי ירך איך קפאו
אתה כמו מחול אשר לו קול מאד גדול ובוקעיו⁽³⁾ ריק ורוח מצאו
ועשיתי לאיש מאנשי כלנה הללחהו וברח לחרן מלפני ונסתר מעיני
ליד זלות אחי נכלות וכילות אשר כל הנכלות נקבצו בו
והללתי שמו בשתי לשונות וכשלתי במאמר פי וניבו
ואולם עת דרשתי לא מצאתיו ואמרו כי לחרן שם נתיבו

(1) כהר הממסר מ"ב. (2) כהר המתלמה. (3) כ"ל ובטנו.

ואם נחבא ונסתר מלפני שמו הרע כפי עמי עזבו
כמו עכבר אשר נחבא בתוך חור ועזב חוץ כפי התול ונבו.
ועשיתי ככלנה על איש מן הנבלים השורים עושה שירים והוצב בירות
נשברים ומימיו מרים ושמו ברכות⁽¹⁾.

קללות הוא מחבר שיר כצואה והצואה בפיו יחשוב כנופח
והגיגו יגלה את קלונו וערותו בשירו נחשפת
ואביו הוא משועבד לנבלות ואמו לחרפות נהרפת
ונאספו לעולמם שניהם וחרפתם לאות לא נאספת
והבן עד עלי טומאת אבותיו כריח רע עלי בית הטנופת⁽²⁾
והשאלתי ממנו ספר, כל משליו משלי⁽³⁾ אפר, וחכפ⁽⁴⁾ אשר שלחו בא
אלי ולקחו ועשיתי עליו.

קללות בא והשאל לי כתבו ביום אחד ובשני גולו
חשבתיהו בעת חתו וקחתו ככלב שב לקיאו ואבלו.
ועשיתי לאיש כילי אשר הכטיח אותי בנדבתו ונדר נדרים, ויצא פרח
ויצץ ציץ ויגמל שקרים.

בהתרדב בפיו כילי ויחשוב חטא אשר כמה
יהי קופץ שהי ידיו ונסלח לו אשר חטא⁽⁵⁾
ועוד עליו עשיתי וזה חזיתי.

כילי התעלים מומך הנה בידך ערך
כילות כך דבק עדי היה לאות על ידך⁽⁶⁾.
ועשיתי על היין הנחמד למראה כל עין.

וכן שורק חשבתיו נאמן לי והוא יפריש כמו נחש וישיא
אהבתיהו וכגד בי בערמה וימשוך את לבכי לו ונפשי
אני שמתיו היות שמור בקרבי והוא עלה היות שומר לראשי
ועשיתי כחשק כימי הנעורים ותענוג הבחורים.

צבי החן דמות יוסף ביפיו ועל ראשו עטרה הוד כחולם
ונפשי היא לכף רגלו כחזיק והוא גאה ורם עלי כחולם

(1) חלושתי המלות אינס כמלאים כ"י P. (2) תחמוכי ל"ז ל"ק. (3) O. ספר.
(4) P. והרף. (5) כהר המגיל מ"ב. (6) כהר החתו מ"ג.

ונגשתי לגן פניו כנגבי¹) ולקט מגדני פיהו ואוכלם
ועלי זרחה שמש לחייו ודמים לי וחוץ רוחי אשלם

ובענין הרמעות היורדות מאש הצלעות אמרתי
אסתיר צפון חשק בלבי אך דמעי כנס נגלה בראש דגל
לבי עלי נחל אמנה הוא שוכן אבל דמעי בעין רוגל
ואמרתי על הענין, להקיר נוולי שיר מן המעין.

הה נגלה סוד חשקי אחר היה בכלוא לבי לוחץ
דמעי רגל אל עיני יגדל ושני אחיו בחוץ

ועשיתי על אשה אשר לקרוא חורה יודעת, וכל איש למשכב זכר יודעת.
שאלוני בעד אשה חכמה עניתים למדה חכמה לכשתה
מומתה לזמתה למופת וסימן נאמן דעתה לדעתח

ועוד עשיתי על עניניה לגלות תזונניה והיה שמה טהורה.

ואשה חכמה להרע ערומה נתיב חטא חסל ויושר העקל
וקראו שמה יולדיה טהורה וכן היא אכן טהורת יחזקאל

וחברתי ספר גורלות לאיש מחשובי הקהלות וכחבתי²) לו אלו השירים.

שר היקר אתה נסיכנו ונשיא אלהים אתה בחוכנו
הנה לך ספר אשר מלוי יאמרו לכו נכרע למלכינו

קוראים לך קומה משול בנו כי שכלך יאיר חשכנו
דברי אמת חמצא בפינו יום גורלך חפיל בחוכנו

ועשיתי לנשיא כילי ראיחיו דואג על העב הנעצרת בשנת בצורת.

אל תחרד על הנשואים שר יקר אם נזולים לא יצקו עליך
כי ממך למודו קפוץ יד כי שמום כשמך ומפעלם כמפעליך

ועשיתי על החכם ר' יוסף המערבי בנסעי לצובה מארץ הצבי.
כך הוביש אלהים ים דמעות

בלכך בית זכול בנה ושבתו לשון הקדש ויהל שם ערכי
והיית גביר ורב במערב ובמזרח משחק אל לנביא

ואמנם כי ארם צובה כמקדש ואתה בה כמו נר מערבי

(¹) ועשיתי P. G. (²) עכיו O.

ועשיתי על קהלה מואסת החהלה.

שדי שלח צועים לרושש מכל טובת¹) בני כלנה וכלינה
עשרה וכל הילה לורים תן וחשוף פי סתרה וגלינה
אם כספינה רחבה קצר אותה ואל אמה חכלינה
ועשיתי על בני עדינה, אשר היו בימי קדם פאר כל מדינה, ועתה
נותרה לשמה ולשנינה.

אנשי עדינה נבזים שפלים מבאר המונם דומן באשפה²)
לא אחריש עד אשית לבנם להיות לחצי שיר כאשפה
הן אם תמול כם היו אצילים היום יקדם אבד ונספה
היום בשחת אחמול בשחק היום באשפה אתמול בחפה
הם לא לעזר³) גם לא להועיל כי אם לכשת⁴) גם כן לחרפה
ועשיתי לאיש כילי מכל אשר לפניו והוא נחשב נדיב בעיניו.

וראיתי אנוש כילי ולפני נדיבים הוא בעיני ראש לכולם
ולא יעלה למעלות הנדבה עדי יוכל חמור לעלות בסולם
ועשיתי לאיש מנדיבי ספרד כמוהו בנדבה לא נהיה, שמו רבי חיא.

שאו שלום לגביר יקר עם תום החביר וזכרו קול יעביר נדיב הדור חייא⁵)
למי חכמות צמא ולעשות טוב הומה ערמות היקר מעפר שפלות חיה
ולו מנדבתו יאו איש נשמתו יחיה זולתו ונפשו לא חיה
ועשיתי לאנשים הללתיים בשירים ולא הבינו דרכם ולא ידעו ערכם.

תשורת שיר שלחתי לאישים חסירי בין ושכל עם תמימות
וחשבו את תהלתי לקלון והרע יחשבו יגשר וחמות
וכלם בנבלות הם שמחים ואכן ימאסו דברי נעימות
ודמיונם כרמש הגללים אשר במור יהי אבוד וצמות
תנה אותו בתוך צואה ויחיה ושמן ראש משח אותו וימות
ועשיתי לאיש נדיב שלח לי מנחה וביום השני כפל לי הארוחה.
נדיב הלב אשר העשיר בני איש ולא נמצא בימיו דל ומסכן

¹) לראש שכל את טוב בני P. G. ²) כהר העודף מ"ב. ³) בכ"י שוגם
לא P. G. ולא. ⁴) וגם כן P. G. וגם O. ובשזיל המשקל הכחתי הא
החזר כי הוא מנכה העודף. ⁵) כהר המתדמה.

שתי יריו שתי צרות מקנאות   וזאת חטיב והשנית החקן
 בעת חגמול נדבות יד ימינו   תקנא השניה לעשות כן
 ועשייתי בעניני ההשק כעופר אשר עיניו בלי נשק.
 צבי החן אשר שכן בלבי   שרפרו יקוד צלעי ומעי
 ולולי כי הרגני בעיניו   והרכה עד מאד חנם פצעי
 נתתיהו כבת עיני ושמתיו   כעץ שחול על פלגי דמעי
 ועל רשעו נתתיהו בלבי   עדי שכן חררים בין צלעי
 ועשייתי לאיש היתה לו שפחה והוא ואביו היו מתעוללים בה זה
 הולך וזה בא.
 שומו מתי צדק ויושבי שערה   כי גברה זמה ופיה פערה
 איך מוסדות שחק לזאת לא ירגוון   כי איש ואביו ילכו לנערה
 ועשייתי באיש ראיתי בראשו מצנפת עצומה כפי מאתים אמה.
 ומצנפת בראש נבל קשורה   חשכתיה כלי מלא כלימה
 מאד גדלה והיא עמדה עלי ריק   כמו חבל תלויה על בלימה
 ועשייתי לאיש מרוח אשך נשא   אשה יפה זיוה יאיר בחשך.
 חבוק דודי שדי כלה נעימה   ולא יחסר לך תענוג וכל טוב
 עלה עזה עלי ערש אהבים   עדי תהיה כגן רוה ורטוב
 ראה ביצתך עמה כרוכה   והיא ביצה אשר נולדה ביום טוב
 ועשייתי על שיבה אשר בימי נעורים זרקה בי וכנגע פרחו בלבי.
 מורה אני מעשה מתי עולם¹   הלוכשים לבן ביום אבלם²
 כן שערותי לבשו לבן   על נוד ימי נוער וסר צלם
 ועוד בענן הזה עשייתי וללכת בדרכה נסיתי.
 ראו כרגע עורכי קדרות אשר   קדם כשער שערי שקדו
 ראו וחך קירות לכבי קננו   מיום אשר משערי נרדו
 והעתקתי בספרד בלשון הקודש ספר מורה הנבוכים לאחד מן הנסיכים
 והיה לראותו כוסף ושמו יוסף ושלחתיהו לו עם אלו השירים.
 שלום לך עורך קרב חכמה   כי בה זממיו יום וליל נצים
 עד קנאו בו יוצאי צבא   וישמטרו בעלי הצים

¹ אולי הטובה המתלם. ² נהר המזרח מ"ב.

אם תאהב לעלו בנג חכמה   הנה ערוגה מלאה ציצים
 או לכך תקריב לאל קרבן   הנה לך האש והעצים
 ועשיתי לאיש בעיר כלנה לקח הכוז תרומיה ושמו חזקיה.
 אמרו לראש העם יחזקיה   יחיד בראך רב עליליה
 כמעט נאבדו הנבלות אך   להם שלחך יוצרך מחיה
 אינך יחזקיה וחלילה   כי אם מנשה בן יחזקיה
 ועשיתי בצרפת לאיש חנף מכל עמו ויצחק הלוי שמו.
 אמונה אין בלחה ברום שהק שבחה   שבי נפשי אתה ועמה הלוי
 יקר והוד יש בה והאות על טובה   אשר אין חלק בה ליצחק הלוי
 ועשיתי בארצות מערב לאיש טפסר ללמדו דרך מוסר.
 דורש קנות מוסר קחה כל יום ראי   מוצק לחביט מחזה צלמך
 כי אם יהי נאה היה נוהר לבל   תחסיר בחסרון פעלך תומך
 או אם יהי בו מום היה נשמר לבל   מום חטאך תוסיף עלי מומך
 אם חט לניבי אויביך תחלוש   וברב גאוונך תהרום קמך
 ועשיתי בטוליטולה על הנשיא ר' יוסף בן שושן כשנפטר לבית עולמו ז"ל
 שנה אשר בה יהוסף הגביר   נאסף הכי אחריו צאן או בדות נהי
 היתה שנת אד שנת זעם וצרה   שנת יגון והאל שמה קרא נהי
 וקודם מותו בחודש אחד או שנים שמענו כי יש שבר במצרים
 וכי משה עלה לשמים ואען ואמר⁽²⁾.
 שבר מעל שבר נקרא   לכות שומעיו כארי שוסף
 כי אחרי מות משה גוע   השר יוסף ויאסף
 לשכון כמחיצתו בא ו   יקח משה עצמות יוסף
 ועשיתי בעניני חבל אשר הם נובלים כמו ציץ נובל
 ורואה בלבבו זמן רע ונתיבו   בנקרת צור יבא ונחבה כמחלה
 ותבל במסחר³ וכל איש בהיתחר⁴   ומה זה בה אבחר והיא רעה כלה
 וסבה טובתה אני פוסל אותה   למען חמתה מרובה מצילה.
 ועשיתי לאיש קדמתיו בתהלתי ולא הכיר ערב גדולתי.
 לבכי קח לך מוסר ושורר כי   תהלחך נבלים בוססוה

(1) כפטר בשנת תתקס"ה (2) כהר הפשוט. (3) צמחור 0. (4) יחסר 0.

חשוף שירתך לפני חכמים ולא לפני סכלים יחמוסה
 ואם חשליך לך אכן יקרה לרגלי הכלבים ירמסוה.
 ועשיתי לאנשי הדור לזכור ענייניהם ורוע מעשיהם.

הה כי בני הדור אריות טורפים כי לעשות נזק ידיהם פושטים
 לכן שמור את נפשך מהם הכי כל היקים לסמים והכל שוחטים
 ועשיתי בחדש תענית ישמעאלים כששמעתי משכימין בעלות השחר
 ואוכלים. (המסורה כסה פני אחיו הישראלים, במסוה הישמוגא'ים)

האל ענג נפשות עמו במאכלים כי לא ענה
 לא ירעיב את נפש צדיק רק ישביע נפש נענה
 כי לא צוה ענות אדם נפשו רק אחת בשנה
 שוא לכם כל משכימי קום כן יתן לידידו שנה
 ועשיתי על איש מן הנבלים נאה בהונו עד כוכבי הכסילים.

בראותך נבל אשר עלה ושם כזבל דביר
 פתע יהי נשבר ושח כי אחרי דרגא תכיר
 ועשיתי על איש נבל וכילי, ואין בפיהו רק לא ואולי, וימות בצמא והוא
 יושב על אוכל אולי.

שאלוני על ה נרבה ושלמה עניתם היא והוא כאש עם נוזלי עב
 לשון כוסו דבק לחבו בצמא ושפתי שלחנו עטופים ברעב
 להסיד מי רגליו מיפחד פן יצמא וכן יירא לכרוק נקביו פן ירעב.
 ועשיתי על ענין הדמעות, אשר מן הלב נובעות.

כל הדמעות יזלו גם יחרלו עתים לבד דמעות עשוקי אהב
 כי איד בכי עת מכברה⁽¹⁾ יעלה יהיה למים בעלות הלהב
 ועוד עשיתי על הענין ולשאוב במעין.

אלו כפי אידי דמעיי יזולו⁽²⁾ לא דרכה רגל אנוש יבשת
 אמנם דעו כי לא למו מכול⁽³⁾ לכד כי גם לדמעיי נראחה הקשת
 ועשיתי על הנשיא הגדול רבינו ששת ז"ל אשר היה ראש נדיבי עולם
 ואוסף החמודות כולם.

אם תשאלו על הגביר ששת הוא בזמן נשאר לראש פנה
 נגע עדי זקנה ונדבתו לא בלחה אך יספה עדנה

(1) איך מכבדס O. (2) לו עכני שחק כעכיי יזולו O. (3) נח O.

ועשיתי בענין האוהבים הנעימים והנאהבים.
מרחב ארצות צר ולא יכיל שנים אויבים
כאשר מקום זרת¹ מאד רחב לאלף אוהבים
ועשיתי על קהל לוניל ישמרם האל.
שפת יתר התשיג מהלל עם אשר שכלו ביראת אל יריחו
ושולח דבר חכמה אלהם ואורך אל מאור שמשם יריחו
כשולח רסיסי טללי ים² ומביא שי תמרים אל יריחו³.
וכהיותי בלוניל בקש ממני ר' יהונתן הכהן זצ"ל להעתיק לו סדר זרעים
לר' משה אביר הרועים והעתיקתיו ואליו שלחתיו עם אלה השירים.
יצו אל שלומים לחברת חכמים תמימים נעימים נבונים ידועים⁴
השכה כאורה ישיבון בחורה והיא כמנורה והם לה גביעים
אקדם גבוהים ואורי נגוהים וכהני אלהים כמנתח זרעים
וכתבתי לר' יוסף מקור החושיה בן השר המצרי ר' עובדיה זצ"ל.
השר לך חכמה ובין יתיחסו ובתוך לבבך נמצאו יום חפשו
וביום ברא האל המודות הזמן וישוטטו למצוא בצל מי יחסו
אמר אלהים מהרו ולכו אלי יוסף אשר יאמר אליכם תעשו
ובענין החישק עשיתי אלה השירים בימי נעורים.
צבי החן אשר לחיו בספירים מעולפת
ועיניו שולפים עלי ברק חרב מעופפת
שפתיו ציף ופניו גן ושניו דר ופיו נופת
בגן לחיו משובש עיני בעת צופה ונשקפת
אבל נפשי כאש חשקו צרובה היא ונשרפת
שחי עיני בגן ערן אבל לבי בתוך תופת
עשיתי בעיר כלנה על איש אשר ברכות שמו ונבלה עמו.
נבל אשר קני: לנבלות מולדו עד נבלה נמשלו כבן נהור⁵
נקרא ברכות אך קללות הוא שמו כאשר לעור יקרא סגיא נהור
ועשיתי בעדינה על א"ש מן האצילים אשר היה מתעולל בתעלולים.

(1) לרת P. (2) טל לים סוף O. (3) הא' מן והריו, הב' מן ירח והג'
יריחו העיר. (4) כסה המתקרה. (5) ר"ל לבן בן כחור.

עדינה בה אנשים כבהמות   ונרבעים¹) לפריצים נכלים
 וכהם בוועלים כי הנהמה   והכלים כרגלי הבעלים
 וכחבתי לאיש מאצילי הדור ונכריו למען אחרו לי פעמי ספריו.
 שאו שלום לדור אטר ואלם   שפל רוח ועליו גאותו
 לאטר מכתב ספר לדורו   ואלם ישחק לו ניכ שפחו
 ועשיתי לאיש נשא אשה קרושה והיה מחכבר לכל אשה קרשה.
 חושק בנות נכר ועוזב רעית   חיקו עכירותיו נשו לשמוע
 עבר בנות קודש בורות יחליף   כי הדחיות יחשוב לקבוע
 ועשיתי בענן דמעות העינים, הנגרשות כאור מצרים.
 זמן רע החשיך עיני יגונך   ורמה ידך בל יחזיון
 סעיפי עד למתי היגונים   בכנפיכם בכל עת יחסיון
 ושמתתי בכת עיני תמיתון   לרוב בכי אבל הבת תהיון
 ועשיתי שיר מוסר ותושיה בעניני המחיה.
 אל תהיה עצל לבקש לך   מחיה ושים קנך מלון אורחים
 כי לא תהי מוצא מנוחה במ   נוחה ובעליות מרווחים
 הבט לשון הקודש ושור כי לא   יתקבצו תוכו שני נחים
 ועשיתי בחירוף הנכלים וגדוף הנכלים.
 הם כבהמות מבלי זנב אבל   להם זנבות רק בערפם נקשרו
 אות על קפץ ידם בעת תחפוץ ראות   שוב מאחוריהם ידיהם אוסרו
 אם תאסוף כנין לך מהם תפ   לתך אסורה כי עשרה יחסרו
 ועשיתי לאיש מרבה לקנות ספרים והוא מן הכסילים והבוערים.
 ראו פתי אשר נושן בסכלו   ורעותיו חדשים לבקרים
 והוא מרבה קנות ספרי תעודות   וידמה במ חמור נושא ספרים
 ועשיתי על איש הללתיו בשירי והכיר מליצות דברי
 השר חליצות מחליצותי לבש   יען צרי צירי לכל ציר יחבש
 רודה דבש מלי יהי מכיר אמת   כי מגוית האריה רדה דבש
 ועשיתי בדמשק על ר' צדקה²) הדיין לסיבה ולענין.
 אנוש נטע בכרמו עץ פרי גן   עבדהו ביום וליל והשקה

(¹) כ"י וברעבים. (²) על הדיין לסיבה. P. G. ראה (5) 0. זיכר (1)

ועת החל נתון פריו בעתו
נתשהו וחם לריק יגיעו
חמול בנה דכיר מוסר והיום
אקו משפט והן מספח ומפח
ולא ידע הכי צור שם כחוק פי
ועת כי אשלפנה הענקים
אני אחריש ועת שירי ידבר
ומי נגש למלחמתי ונמלט
ועשיתי במצרים לדין ר' מנחם
בו ונכשלת בניכו.
קראתי כצר לי פסל
היה כסף סינים וצרפ
ואשליכהו לי באש
ופעם אחת הציקוני כליל שכת
פרעושים נושכים כנחשים ואען ואומר.
לילי לפרעוש חלל יצועי
לא אשקטה עד אשיב גמולו
מועד ושבת לא יעצרנו
אמרו חברי הן החכמים
ואומרה הם אמרו תהלה
ושלחתי מרמשק לחמת אל הרופא ר' משה בר צדקה
גביר הדור גדור פרצך וגדרך
ואל תשכח ידידים לך יקוו
הכי אתה כרוב ממשח ולכן
ועשיתי על הנשמה ועל הנפש החכמה.
מיום חנותה נצלה עדיה
מי יערוך דפיה להוד יפיה
עדיה והסירה כסות שביה
חונה ונסגרת בכור גויה
רמה ותחחר אלי כימה
יום פשטה הגוף אזי לכשה

(¹) מוריד 0. (²) הראשון מן חלד וכב' כמי דנאק.

זורחה כשמש עלתה מבית
יצרה בשחק הללה כי כן
ועשיתי על אורך ימי הגלות ורוב שנות הדלות והשפלות.
חסין גבורות ירך גלם
רצון בכור גלות ישועתך
ישאל בעד הקץ ואין עונה
זה לו שנת אלף¹) יקו אולי
יה שוב וישראל לעיר האל
ועשיתי בענין בקור בית החפלה לערוך לאל תהלה.
חצר בית קדשך קמתי לבקר
ראה עצמי ושורר מצפון לכבי
יקו לכי וכל שבירי כך שם
זרה אויבי כמו דוה ועיני
ימינך שים עלי גפן נטעתה
ועשיתי לאיש מן הנוכלים והוא מזרע אצילים.
כילות כחבל שוטטה לא שקטה
לו נגעה ירך בעבים נפזרו
או בעשבים יבשו עד נשרפו
או דרכה רגלך כחרמון קנאו
ועשיתי לאיש מן הנדיבים ומגוע החשוכים
השר למען כך מאד רב גילו²)
כי הוא אדוניך והשתחוי לו
ועשיתי על אישים אשר יהליקו לשונם וקבר פתוח גרונם.
ויש אישים מחוקי ניב ושפה
יגלו לי פני רצון ואהבה
ואיך יוכלו צפון רוע לבכם
ועשיתי על ענין הנדוד המכעיר כלבי כידור
ידידי ידורון וירעו רעי
ומי יחן קרבו חשוקי כמצוקי
ודירי כנדודי זרעי כדמעיי³)

¹) ראה תחכומי ת"ו ד"ק ²) כגלו P.

ועשיתי על ענין הפרידה אשר בה רגלי לכודה.

למחי נע ונר אהיה כקן
 אקו ישע ולא אחזה ואולם
 מצוקים אחזה עין בעין
 כמו עור כמחשכי כלאים
 חצות ליל יקו לאור ואין⁽¹⁾

ועשיתי על אנשים גאים והם רעים מכל הברואים.

יכרת אלהים בעלי גאון
 לובשים בגדים הם חודשים אך
 נבזים ועד כוכבי זבול גאים
 המעשים בלים מטולאים
 נאה ושחוחיו מדוכאים⁽²⁾
 חוטאים וחלילה היות בהם
 אנשי סדום רעים וחטאים

ובענין החשק עשיתי ובית האהבה בנה בניתי.

צבי החן מהצננו ביפיו
 וכמדה אשר מרד גמלתיו
 והבעיר כי יקוד חשקו ועצבו
 והאכלתיו פרי חטאיו וחובו
 השיבוחי יקוד חשקי ללבו
 בהראותי ראי מוצק לעיניו
 ועל זה הענין בניתי לו בנק.

עיני צביה דרכו לי קשת
 נפשי כמו צפור ברשתה נלכדה
 על כן שעפתי יראו מגשת
 אך אהבתה היתה הרשת
 עינה דמות קשת אבל פרשה ענן
 שער ועליו נראתה הקשת

ועוד עשיתי בענין החשק בצבי הלבבות עושק.

צבי חן בו עשקני ביפוי⁽³⁾
 ואין לי מלחייו הנעימים
 והשכית כל רנני גם ששוני
 לכד האור אשר אראה בעיני
 להוסיף איד ויגון על יגוני
 ונשבעתי לכל אשמע בקולם
 אבל כי אסגרה עיני ואזני
 והוא נפשי ואיך אמאם בנפשי
 הלא אחטא לצור שוכן מעוני
 ומה אקוב ולא קבה אלהים
 ומה אזעום ולא זעם ה'.

ועוד על הענין הכינותי זה הבנין.

סבכ חושק על יד היאור
 וירא עלמה היא רוחצת
 וכאב חשקו פצעו זיין
 מלבוש דודה על העין

(1) הבית השלישי אינו כמלא בג' כ"י ולקחתיו מהתחמוכי דפוס קונסטנטינה דף ע"ב.

(2) גם זה הג' אינו כמלא בכ"י. (3) לבי חן החליף גילו צילו ו.

ונשקוהו לא לכבודו. ועשייתו על ידו
 כן יש אדם טובה ישתה יסמל
 ועשייתו על נשיאים הם נדיבים בפיהם וקופצים ידיהם.
 היה ראהה עיני אנשים הם כמו
 ושמו נשיאים אך בנרבתם נשי
 ועשייתו באשור על אשה רעה ושלמה היא כאש מתלהטת ולהיכן
 פריץ דומה לאמו בכעמו ועמו.
 אשת כמילות צור בשחת יצפנה
 חרמה עתליה רק בנת ידמה אחו
 שרשה יקצץ עם ילדה ועתליה
 ועשייתו בעדינה⁽¹⁾ על איש מהנבלים ושמו צדקה בן עתירה⁽²⁾
 כשמתה אמו ונפטרה.
 שאלוני ספור אל אם צדקה
 אקונן לו בעת יהיה שכנה
 ואותו תהיה נושאת בקברה
 ועשייתו כערי אשור על ענין הקתלות אשר הויתו ובארצות מדינת האיתן
 שמעו בני שכל פלילות
 באתי לנוא אמון והנית
 ואמצאה אישים במצרים
 ואעבור משם לרמושק
 ואשכחה אידם בעם צובה
 ואמאסה כלנה הכי לעצור
 אולם באשור נשכחו כולם
 אם ארדה בן כל אשר ילך
 ועשייתו על איש אשר נאמן חשבתי ונהפך לאויב בעה בחנתיו.
 כצצנת יקר נצפן ונכנס
 אשר יצא וחם עליו ונמס
 ירדותך חשבתיהו כמו מן⁽⁴⁾
 כחנתיהו והמכתן כשמש

(1) ועשייתו על איש P. G. (2) מהנבלים כשמתה וג'. (3) תכל P.

(4) כן P. G.

בפיהם וקופצים ידיהם.

ועשיתי בימי הנוער בענין רוב השער.
אישים יריבוני על רוב שערי אמנם כסילוחם שחין פורח
לא זכרו כי לו אלישע כן יהי לא קראו אחריו עלה קרח
ועשיתי על צפור נלכד בפח צייד.
ראו צפור אשר נפל בחוך פח ולא יועיל בעת צר לו כנפו
חשכתהו ככן אדם בעולם ולא יועיל כבודו לו בסופו
ועשיתי על חרב מרוטה לטבח מעוטה.
חרב ביד בעלי קרב תעוף וכמו לשון אש תהלוך תוכם¹)
רעי שאלוני למי תדמה ואומרה תדמה לשון חכם
ועשיתי ללמד לבני איש דרכי מוסר ולהתנהג בחסידות עם כל בשר.
אחה תכבד מעלחך כי מעלחך לא תכבדך
כאשר תהי עושה תהי מוצא ושאל לאביך ויגדך
אם תעשה טובה תרוממך או תעשה רעה תאבדך
ועשיתי על איש נבל קופץ ידיו כנדרבותיו וחסדיו.
אם איש נבל יצבור עושר אל אויביו חיש יורישנו
חיל כלע ויקיאנו אל מבטנו יורישנו
ועשיתי על מונע טובו מן הבוטחים בו.
אם יצבור עושר איש כילי ויהי עץ שתול על יובל
בחצי ימיו יעובנו ובאחריתו יהיה נבל
ועשיתי על איש גבה לבב והולך ושובב.
כראותך איש אין בו יושר רק בעושר נפשו יקרה
אל תשת לב אל מעלתו כי מעלתו מעלת גרה
ועשיתי על מגורות בהם שתי נרות ואורוחם נפרדות ומחוברות.
עורה ידיר ואל תישן וקומה שמח בשני מאורות כליל זה בזה דבקו
קומה ראה נר אשר אורו כלחיק ובצלעי פתליו וכן דלו וכן דלקו
פעם יגידון בלי רצון ויפרדו רגע ופעם ירצון חיש ויאבקו
ידמו לחושק יחשוק רחקו כנדרור ובעת אשר נפגשו רצו והתחבקו

¹) נלמס ק' חקם.

ועשיתי על הנשיא ר' מכיר יוצרו אותו לטוב וזכיר.

יום נבראת אמר האל
דבר פיהו אפיק מרפא
הן עבדי אתמוך בו לערן
וכמאמריו לבות אסעד
ופרי עדן וצרי חיים
בו לרוה לב יהיה נועד
כל איש לקח חלקו ולמ
כיר נתתי את הגיל עד

ועשיתי על איש ראיתיו בכית הכנסת¹) ירק ירק ורוקו בפני רעיו זרק.
ראוי על כל באי קדש
מימי טוהר עליו לזרוק
נגלל נבזים בזים אותו
כי מפניו לא חשבו רוק
ועשיתי על ספר המדע עת בארץ ספרד נגלה ונודע.

ספר כעץ שחול כמי מדע ובין
כי בו חפציו ימצאה כל דורש
ספרי גאוננו ואם רבו מאד
המה ענפים לו והוא השורש
ועשיתי על איש בירושלים יצאו דבות רבות ורעות.

הופקר בהר ציון אנוש טמא לראש
קודש ולו ננע אשר פשה בעור
יפער לכל עובר ושם עצמו לזאת
כל יודעיו קראו שמו ראש הפעור
ועשיתי על איש עזוב אשתו בעד שפחתו וילדה לו בת דומה לצורתו
והיה שמו [יעקב].

מדות אנוש הנף בליעל
התקבצו ושמעו בני יעקב
חשק כשפחתו מקום אשתו
ויהפוך מישור אלי עקוב
עד ילדה לו בת אשר דמתה
אליו כמצח עז ולב עקוב
נשבע שמו הרע לכל יעזוב
אוחה ולא הפץ כבת יעקב
ועשיתי על איש הולך במישרים ומרכה חסדים במסתרים.

ירוצץ ביומו עשות טוב ולילו
לשחר פני אל יעורר שחרים
וירבה חסדיו בסתר לדעתו
אמת כי ביד אל מגלת ספרים
ואלה עשיתי בימי נערוטי כשנפטרה הורתי ת"מ.

לכבי איך זמן פרץ גדרך
והסיר מעלי ראשך פארך
במות אם היקר תמה כבודך
אשר היתה כמו שמש כדורך
תאושר בין חמימות לערי עד
ומנשים בעד אהל תבורך

¹) ככל עת ירק 0.

ואלה עשיתי לאיש כסיל מן הכסילות אלפים בת יכיל.

דודי נקדתי לך שירי
ונתיבותיו לך פנית
כי זכרתי מצות אל לפ
ואלה עשיתי לאיש חסר דעת והוא כבד בעל נפש משחגעת

חסר דעת וקל רוח בדעתו
ולו נפלה כבדתו בים סוף
ולו היה ברגליו קל בראשו
ואלה עשיתי לאיש עושה הפוחי זהב ועטרה לספר תורה.

שיר תפוחי כסף ידמו
מן הקדש נשמע קולט
כזאת נדבת הישר יוסף
יודו חסדו אל כל יבא
ואלה עשיתי על היין אשר הוא מחמד כל עין.

וכן שורק חשבתי נאמן לי
אהבתיהו ובגד בי בערמה
אני שמתי היות שמור בקרבי
ואלה עשיתי להתעלם בגנים ולרווח בת הגפנים.

דודי שתה עמי בצל גנה
אשמח בכת כרם אשר גילה
הן אם בעין האל כמו אלף
תגל במתבואיו ואולם תוד
מהר אלהים יאבידו וח
שר על קהלה שר קהלחם
תעה כיון זמה ולא יין
אש משמי מרום באף חשרף

ואלה עשיתי בענין הספוק כי הוא לאמונה חזוק.
אם בעבודת אל תכל ימך
שים חלקך פת עם כלי מים וב
הקם בלב מובהך אך חלכך

תהיה פאר אל ראש בני עמך
רך לחמך יוצרך וגם מימך
הקרב ונסך בבכי דמיך

וזכור הכי חבל כמויך עבר וכי
וערוך לרעב שלחנות פת חסדיך
ובנה לך בית אשר תמצא ביום
אם תעשה כן אויבך החלוש
ואלה עשיתי בענין התשובה מן המשובה.

אזיל ענן דמעי עלי פשעי עדי
מה לך לבכי חשוך חבל אשר
רוץ לעבודת אל ושובה אל אל
שיבה הלא תשלוף לך חרבה וגר
קוה בכל עת אל אלהיך הכי
ועשיתי להוכיח הסכלים ולהזהיר הנואלים.

ישן למתי עינך עצמת
גוים אשר לא ידעו בורא אדר
ראו מאר צדקו ואת מראות
כמה קראוך בלי פה קוראות
רצו חכריך חצות לילה והש
חישן כחיק חבל וטיבתה חלום
ועשיתי תודה על חסדי הבורא ומי כמוהו מורה.

אדון עולם גמלחני חסדים
ורעיוני לרחמיך בכל עת
ולא רחקו חסדיך בעודי
ביום בו ארבו צרות לנפשי
גאלחני והרחקת מגורי
וכהיותי בתוך ציה ומדבר
ודבק בהלשון כל איש לחבו
ועת רגזו קרבי כי והמו
עזרתני והיו לך שכרי
ועל כל זה סעיפי כורעים לך
זכור צדקך אדוני האדונים
ודברי תחנוני חברים עם

נגד דמעי נשכחו מי נח
בה כל חכם לב יונחה ונח
הינו הכי ירבה מאר לסלוח
זן הפרידה תחשוב לנדות
קווי ה' יחליפי כח
אוי כי בחיק התאוה נרדמת
שוהו ואת שובה ולא נכלמת
אור האמת מסוה בעיניך שמת
ימים ואת נרדם ועוד לא קמת
כימו לשחר אל ולא השכמת
מה החלום הזה אשר חלמת
ועל חסדך גמלתיך מרדים
מלומדים ודתך לא למדים
בעת שבתי ועת ארחיק נדודים
וחכיתים כחכה איש גדודים
ושמחת סעיפי החרדים
והארץ כמו גחלי יקודים
ואין מנוס ואין מעמד לעומדים
ומעי ככאב עולים ויורדים
כמוספים ורחמיך תמידים
והם משתחיים נגדך ומודים
ואל תזכור עון עבד עבדים
חסדיך והיו לאחדים

במי דמעיי עצי תקוה ארוה
עדי עץ חסדך יחן מגדים
ואלה עשיתי על הרב ר' משה אשר מהללו כל פה לא יחשה.
יום עלו כל חכמי חבל
אל מעלות רמים וגבוהים
עלו למרום השכל אך
משה עלה אל האלהים
ועשיתי על עדת נבלים ואין בהם אצילים.

כגוי נבל ככודי שכ משעה
ומעלתי ברגליהם רמיסה
אשר ידם בחולה לנדבה
ולכילות בעולה גם כנוסה
כמומם נטמאת חבל ולולא
כרית מבול שטפם ים וכסה
ונפשם היא קרוצה מנבלות
ומכל מום יקלסה עמוסה
וציר מות בעת יבא להרגם
יבקש מבאוש נפשם מנוסה
ויורידה לשחת על קצת עץ
לטמאתה והיא עליו מאוסה
ולו ילמד בשכת ימצא שם (פ"ט)
הכי נפשם מטמא היא במשא
ואלה עשיתי לאיש בידו נדבות ופניו חרות לבבות.

תהלותי שלחתים אל ידי שר
מריקים מי נדבות מהיוחם
ואפחד אם ישל ידיו עליהם
הכי יחמום ולא יוכל קראתם
ועשיתי על בת הגפנים מגרשת היגונים.

אמת בת הגפנים היא צרי הציר
וכל לשון תהלתה תספר
נדמה ימצא דמי מנוחה
והדם הוא ובנפש יכפר
ואלה עשיתים כמוסר המשכילים להוהירם מעלות למעלות הגדולים.

המעלות שלש ואם כם תחשוק
מן השפלה נום והעליונה
כי הקצוות הם מקים פחד זה
אמצע מקום שלום והתיכונה
ועשיתי לאיש נדיב אין ערוך אליו בנועם מפעליו.

שואל בעד נדבת בחיר אל הגביר
צורי סלעים דשאו מנווליו
מושל אשר משל בראש שרים אבל
נכנע לכל דורשיו עדיהם מושליו
מה נואלו החושדים כי יגמלם
חסד ולא ידעו הכי הם גומליו
נפשו לאל מכר ועיניו אל ידי
שואל כעין עבד אל יד גואליו
יחן ויחנרב כנדבת ענני
שחק ויתחנן תחנת שואליו

ואלה עשיתי על אנשי מזרח בעת אותם נסיתי וכצלם חסיתי.
יגדע אל כאף קרן זמני
אשר פזר חפצני עת אספתים

נדיביו נבראו טרם היותי	ועת צאתי לאור עולם חסרתים
כאלו שמעו שמעי וברחו	ועל כן עת דרשתי לא מצאתים
ועוד עשיתי על הענין הזה זכרתי שלשת גבורי השיר אשר היום בספרד.	
אבות השיר שלמה עם יהודה	ומשה ורחא שמשם במערב
הכי מצאו כדורותם נדיבים	ומכרו את פניניהם בהון רב
ונבראתי אני עת אברו כל	נדיבי לב ובא שמשם וערב
והמה מצאו נחלי עדנים	ומצאתי אני חורב ושרב
ואלה עשיתים לשר ר' שמואל בן הראש ר' נסים בספרד חברתיו על שמו ועל שם בנו יהי אלהיו עמו.	
לבבי בחן כל בני שם וגדלה	ובחר לו השר שמואל לסגולה
ושם אותו ובנו לנס גם לחהלה	ובגדול החל ובקטן כלה
ועוד עשיתי לבנו יוצרו יצרהו וישמרהו ויחיהו.	
צבי חן כליל יופי פלאות בתארו	לחיו כמו שלג וזיקים יאורו
במצחו מאור שחר וליל יקובצו	ועל לחיו להב וכרד יחוברו
ושניו שני טורי גדולת כחוט ענק	ובם טללי אורות רפאים יעוררו
שמו קרוא מזהיר ולחיו כמו שמו	הכי ילכו עורים לאורו וינהרו
יהי ראש לבית אבות כילודיו	ויחיה עדי יחוו הוריו אשר בו יבושרו
ועשיתי בדמשק כשנסע ר' משה הרופא לארץ חמת.	
שאלוני הלא תשמח בחברת	בני מוסר מתי שכל ותומה
עניתים בגביר משה מישוש	ובלחו הנשמה היא נשמה
והוא נפש ואנשי הזמן גוף	ומה מועיל בגוף מאין נשמה
ועשיתי בענין החשק והאהבה.	
יקצץ אל צעיפים מעלי מים	פני עפרה וירקעה רדידים
הלא די לי בציר חשק ופירוד	עדי כי יבגדו בני הבגדים
ועשיתי בענין הצדקות אשר יצילי מן המצוקות.	
זרע בן איש לך זרע צדקה	ומחר תמצאה מאה שערים
ואם יסגור זמן שערי רצונך	ביד האל לך כמה שערים

ובענין העולם אשר הוא כצל עובר ושוכניו שבר לפני קבר אמרת:
אשר יבטח בתהפוכות זמנו יהי נכשל ויתחלחל בצירו
הכי חיי אנוש כרם ורק ה זמן בוצר והמות בצירו
ובענין המות ושוכן ארץ וצלמות.

בן איש התחעדן בתענוג הזמן ובשרך דשן מאד גם שמן
הונך כלי שמן וישבר כמו חך הכלי ועמוד השמן
ועשיתי לאיש מן האצילים שוכן בין הנבלים.

השר אשר בין כוכבי רום יחנה אך שואלו טרם קראו יענה
שה לב ואם נלוה לעם משתררים נדיב ואם בין קופצי ידיחנה
אתמה לשכנו בם ולא אתמה הכי כן השכינה שכנה על הסנה
ועיד עשיתי לו לשבח מעלתו וגדלו.

לכבי ליצחק בחיר אל מכתיו בכסף ידידות ובמחיר אהבים
דביר היקר הוא ולכו ארון דת וידיו בתחם שני הכרובים
ולוחות לכבו כלוחות ברית הם ואך הם באצבע אלהים כתובים
והוא רם בעין כל ישפל בעיניו ויחיד ורכים הלכה כרכים
ועוד עשיתי במבחן הידידים.

נסה ידירך בעת מצור וטעם בחיך שכלך פרי דתם
אם לא יהי לכבו לך נאמן טוב מידודותם פרידותם
ואלה עשיתים במהלל אצילים אנשי חיל רבי פעלים.

אישים אשר אל אור כבודם ילכו כל יושבי תבל ושוכני ארץ
כי כם שמחות חדשה תבל וכם חסד ה' מלאה הארץ
בבין ובמוסר ומדות כל יקר להם לכדם נחנה הארץ
יגאו ואויביהם עפרם ילחכו עד כי לשונם תהלך בארץ
רואים גדולתם ושכלם יאמרו אך יש אלהים שופטים בארץ

ועוד בענין הספוק עשיתי.

הלא די לי בטרפי מזמני ואל אמיר בקלון את גאוני
לבלתי יאמרו עלי בני איש ראו חסד פלוני על פלוני
בעת לא אהיה נצרך להונו חשבתיו כאשר הוא יחשכני
אהבתיו אם יבקש אהבתי ואפר הברית אם יעקבני

הענין על ענין החכרה. ועוד על ענין החכרה.

ימי חברה כצוף¹) מתקו לחכי
שמחות ברחו מני ודמו
יגונותי כליל פירוה ארוכים
ועוד על הענין.

אשי לבבות הלא אשלה בער אשלה
אוהיל תשובת שלוחי לו ולא יעלה
ועוד על הענין.

שריג אשר מעצי גן היפי נקצב
כנציב כדולח עלי קומת כפיר נצב
ועוד על הענין.

לו מעסים חכך עופר מעט אשאב
אשתחווה נגדך כל יום ולך אתאב
ועוד על הענין.

נשבע צרי ערי ימיחני לכל ישקוט
אוהיל רצונו וכסלי יום ליום יקוט
ועוד על הענין.

עופר בפיהו שני טורי ענק לשם
גופו כשלו ולו מן הכפור גשם
ועוד על הענין.

ערי מותי תעננו צבי חן חקק
ומי יתן ואמצע סוף לקצפק
ואש חשקך ידיד תשלך בקרבי²)
וראו לך לשלם את לבבי

ועוד על הענין.

עופרת אהכים בתוך בנות מאושרות
השקי צפנתי ודמעתי ככנורת
ואלה עשיתי על אהר מן הנשיאים האצילים והוא ראש הנבלים.

(1) P. 74. (2) מקורות לבני שמת בעיני O. ודעי ניה ונאשם אהר

ושכחתי לאיש נבל באשור
ונדר לי נדרים הם כשירי
ועוד לא ראתה עיני לשון שוא
ועת רעיו שאלוהו ואמרו
השיבמו אני היום קצר יד
ולי צורך להוצאה בכל יום
ולי נער ישרתני כהפצי
ועלי חוב להשלים לו צרכיו
ואלה עשיתי על הנשיא ר' יוסף בן שושן ז"ל כשנפטר.

יכלו זמנים ולא יכלו יגונינו
שרי זמן נבהלו על מות גבירם אשר
בושש בחירי אלולזמן יאמרו קום עשה
ועשיתי על איש מן החשובים

איך לב חסר לב ירוחם
בטח בתקוה מאורה
כל בעלי הנדבות
מקים בחבל נדיב לב
חאות נדיבים בתחם
אילם לכל שואליו הוא

ועשיתי לאיש יודע נגן בכנור.

אשר לקח תעודה לו לרעה
כמו לוי כמשמרת לוי
וירים קול ברנה לא כככיה
ועליו צלחה רוח וחיה
ועזרא הכנסת אדונינו

יצו האל לעזרא רוב שלימות
לזיו אורו פאר כל המאורים
מקומו הוא מקום מחנה אלהים
חדי נפשו בכסא אל צורה
והאל משנתו חיש יעירו

עזרא והגם חקוקים על קירות הכירה.
צבי צבאות מרומות והרומות
ולמקומו פאר כל המקומות
ואליו נפתחו שערי מרומות
ויחליץ טל ישועה העצמות
לקץ ימין ויחיה אחרי מות

זכותו יעמוד עליו למליץ
ויפיק אל אל יהודה בן שלמה
ואיש מבני עדינה עשה שירי זמה,¹ מלאים טומאה ונגואלה ומוראה
ואלה הם:

לו שר בנו עמרם פני דודי
ויפי קווצותיו והודרו יופיו

ובשמעי שיריו קבצתי י' אנשים בעלי שכל ותכונה ויושר ואמונה
והחרמנוהו בשירים כשיריו על קו חרוזיו ודבריו אמרתי אני בתחלה.

שדי שלוף חרב נקמה על
הפה אשר נפתח לחרף אל
מוכר קדושת אל בעד טומאה
ויען השני.

אנא אדון עולם שפוך זעמך
המטר מטר גפרית ואש עליו
רוחו לאש נפח שלח מנחה

ויען השלישי.

שדי שלח מהר ערי מוח
חורחך הצעק בפיו חמיד
יום יעלה זכרון בני תבל

ויען הרביעי.

הוי על אנשים עוובים תורת
כי כל גדוליהם מטונפים
באשר ביין ישכרו חרב

ויען החמישי.

עורה בנו עמרם ראה דתך
יתעללו חמיד בתעלולים
צור יעקר שרשם וכבשורת

ויען השישי.

האיש אשר תורת בנו עמרם
הלל בנבלות פיו אשר זכה

פוער לכל עובר ושב עצמו
 הורג יבקע את בשרו כא
 ויען השביעי.
 האיִש אשר דת יוצרו חלל
 ויענה עזות למול צורו
 יחשיך אלהים משחור פניו
 ויען השמיני.
 האיִש אשר העין לאל פניו
 חשב עבור הורת אלהינו
 יעקור אלהים כל בני ביתו
 ויען החשיעי.
 הכט בנו עמרם אִשר חלל
 יחגל במחבואיו ואולם תוך
 מהר אלהים יאבידו וח
 ויען העשירי.
 הוי על קהלה שר קהלכם
 תעה בִּין זמה ולא יין
 אש משמי מרום באף תשרוף
 אחר הדברים האלה יצאנו ממצרים, לראות כטוב ירושלים, ונפץ
 ונעבר דרך המדברה, בארץ ציה וצרה, ונחרבנוי קיץ עצמי חרה, וקראתי
 שם המקום חבערה, כי שם בני ימים מקריבים אִש זרה, וטהי נפשי
 ברשפיהם שרופה, וחנים ובנות יענה יכבו את השריפה, ונלך במדבר
 הגדול והנורא הוא מקום ראבון נפש וכליון עינים, ונחש ושרף ועקרב
 וצמאון אִשר אין מים, אבל שמנוהו כועת אפנו, ודמעת עפעפינו, מקום
 נהרים יאורים רחבי ידים. והי כבואנו עד עזה, אחר יגיעה קשה ועזה
 ערכנו תהלה לאל בתוף ומחול, על כי עברנו מעבר החול, ויביאנו מן
 הקדש אל החול, ולא שקטנו לרוץ בנחל שוטף, או ברק חוטף, ויסתירנו
 בכף האפילה, ויורנו הנתיבות באישון לילה, עד נפתחו לנו שערי שמים,
 היא עיר ה' ירושלם, ונקוד ונשתחזה לאל עליון אשר פקדנו בפקודת
 רחמים, ונחנה שם חרש ימים, ובכל אלה הימים חבלים נפלו לי בנעימים,

ימים כאלו פניהם מפנינים נחצבו, ומעצי חיים נקצבו, ומכוכבי שחק גונבו והיינו בכל יום מהלכים על קבריה וציוניה, ולבכות על ציון המחאבלת על בניה, עד כרו יבלי הדמעות שוחות בפניה, ולקונן על הריסות ארמנותיה ושארית בניניה, ולסובב על קברות הצדיקים אשר סביכותיה, ולספור על האם ועל בנותיה. וכקצת הימים משכנו יד התשוקה בעבותים, לעלות על הר הזתים ולערוך תפלות לעושה נפלאות ולהשתחוות למלך ה' צבאות והיינו בעין דומעת ונפש נכנעת משקיפים על מקום העזרה, אשר נחלף לעז, והיינו מסתירים פנינו מהביט לגוה הכבוד והגדולה, אשר היה שם אהלו בתחלה, אשר מקדם שכנה בו שכינה, ועתה שכנה עליו עננה, ולא נשאר מן הבנינים ההם, כי אם אותות יכאיבו לבב זוכריהם, ויראינו בכבי עיני רואיהם. וכמלאות הימים האלה שמנו מגמתנו מדברה דמשק וקראנו שם הוזמן עשק, כי התעסקו עמו וכשהגענו עדיה, ראינו עיר יפפיה כנויה לתלפיות דרכיה דרכי נועם, וכולה יפה וסרת מעם, דשנה כגפן פוריה בשפתי שושניה ועיני מעוזניה, שוחקת וכוכיה, וכל נאותיה ערוגי הרסים וכל יעריה גנות ופרדסים, כמים לים מכסים, וכל דרכיה נחלים נטוין, ובלחי הרריה איש ושלג ישליו, ומצוף שפתיה צמאים יריו, ובכל מסלות תעלות ועל הדרכים למים מהלכים, ועל הנתיבות מראות השואבות, וריחה כריח לבנון, וסביב לה שניר וחרמוון, וכקיץ ובחורף תשלג בצלמוון. ובתוך העיר מכני הגולה קהלה גדולה וכתוכם הרופא הגדול רבי משה ב"ר צדקה ירום הודו.

שואל בעד משה פאר שירי זמן! צורי סלעים דשאו מנוליו
מושל אשר משל בראש שרים אבל נכנע לכל דורשיו עדיהם משליו
נפשו לאל מכר ועיניו אל ידי שואל כעין עבד אלי יד גואליו
מה נואלו דורשיו אשר חשבו הכי הוא יגמלם חסד אבל הם גומליו
יחז ויחנרב כנרבת ענני שחק ויתחנן תחת שואליו
הוא לכדו בין בני עירו ככדני וכדברי פיו עוררני וזכר טוב זכדני
אין כם אנוש יעשה סות המחהללים במדו
יראו קרוב לנרבה בהם יחז יגמש משה לכדו חסדו

(1) זה השיר יומלח למעלה 97 ו54 והכנסתו כפלים בשניל השמיים.

וכמעט אבדה נפשי בענים, ולא מצאתי צרי לחלים לולי אשר
 מצאתי שם איש מכני עדינה הוא עזרא עלה מככל מצאתיו בים הגדוה
 לרב חובל והשכיחני במתק חברתו החמודה לענת הפריחה ועת קצה
 נפשנו בחיים זנחנו כי כאשר נחנו ולא נחנו ומן הצר אשר חנו נאנחנו.
 ונוסעים אנחנו לנוה החמודות, ומקום המדות הנכבדות, היא ארם צוכה
 אשר שם גלגל הגדולה ונקודת העגולה הוא השר הגדול מופת הזמנים
 וראיה לאחרונים על הראשונים מנהל העדר וראש הסדר יוסף הוא
 השליט על הארץ הוא המושביר לעם הארץ. ואשא משלים: א
 שאו שלום לגביר פזורי בין אוסף תהלחו מפו יקרה מכסף
 זמן לספור מקצת חמודותיו כוסף ובקש לו מליץ היות סודו חושף
 ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף. הוא שמש התהלות עלתה למורח ממערב
 ויהי שם לגוי גדול ועצום ורב בנה אוצרות החמודות וימלא אותם בר
 התעודות, ויצבור יוסף בר זכא לערוך שולחן במדבר, לדעת לעות את יעוף
 דבר, הרוה צמאים ורפא נכאים והשיב לב אבות על בנים, ומחה ה'
 דמעה מעל כל פנים. א
 כך הוכיש אלהים הדמעות סאכס היו וכך אמר לצולתם חרכי¹) א הדת
 בלבך בית זכול בנה לשכתו לשון קודש ויאהל שם ערביה א
 והיית גביר ורב במערב א ובמזרח משחך אל לנביא א
 ואמנם כי ארם צוכה כמקדש א ואתה בו כמו נר מערבי א
 כך חדש זמן אחרי בלותו נעורים, ורחץ במים טהורים, ופשט את
 בגדיו ולבש כגדים אחרים, וכיום טהרתו לקח לו שתי תורים, תור התורה
 ותור המשרה אשר בו נ חרים ובשניהם נאוו לחיו בתורים צואריו בחרויו
 השירים. ואשא משלי: א
 השר בהוך פיהו לשון זהב וא א דרת תהלחו מאד נאדרת א
 כוז המידות בין וגנב לב מחי א שכל ולא נמצא בתוך מחתרת א
 וכעת פלילים חפשו בתוך אהלו א מצאנו לשון זהב והאדרת א
 אשרי האיש אשר ילדהו, וצרו המיר אשר צפנהו, גבר על בני דורו
 וכבן כהורו, וכשורש אמירו, ואין למי אמשיל אחר מהם ואשוה כי ממדות

¹) גם זה השיר ימלא דף 39 והוא כזה המקום בשמיים כ"י P.

בני הדור יוסף איננו ושמעון איננו הראיתם אשר כחר כו' ה' זה סיני אבן יקרה לא ידע אנוש ערכה אלהים הבין דרכה. ואשא משלי:

היה בארץ מערב אודם כחוך   קכוץ ואין איש סוד יקרו חושף
עד כי ידי היקר לדורשו מהרו   וימשכו ויעלו את יוסף

הוא כולל המדות, החמדות ובסוד התעודות לו עשר ידות, ובסוד הרפואות גלה נפלאות, ובחכמות המדות, בנה לו בית המרות, ובשאלות המנין משיב כענין, ובנתיבות הגלגל יפלס כל מעגל, ובתעודת ההגיין, יסכל כל רעיון, ורזי התורה יציאם לאורה, וסוד הדקדוק על לבו חקוק, ויפתח בגמרא כל דלת סגורה, ובסוד המשנה מפיו דעת ותכונה, וחכמתו כבודה בת מלך פנימה, ובכואה לפני המלך תשואות חן חן לה, ויבהל את תמרוקיה ואת מנותיה לתת לה וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לה ומנורת שכלו כאהל מועד העמיד להעלות נר תמיד.

שלמו מזימות בין אשר חבר   הרב יהודה הוא בחכמתו
יקרו פניניהם ורקמתם   מכל זהב אופיר ומרתו
יחיו נפשים אחרי הותם   העת שמוע טוב מליצתו
אל כל נדיב לבב וגם שוע   שלח נגיד שיריו תמורתו
באמת כיוצא בנביר הרב   רבי ישועה שם מגמתו
לעשות רצון קונו ולשתעשע   תמיד בחקי אל ותורתו
אל יעזרהו גם ישלם לו   טוב מעשיו ושכר פעולתו
יזכה עלות אל הר קדוש עליון   להיות פקידים תוך חצר ביתו
גם בחמוד לבו מאד ישמח   תחת אבותיו שר ישו אותו.

ושלום על ישראל ובא לציון גואל.

אם יסודו יח' או רוחם חשיב מוראית נשאו ונשפתי נשאו קפוי זיחה יג
לעצם צניות. הרי זה כבוד המצא שינו צדו אל הקוי

למורי אדני אבני עטרת ראשי הרב ר' חסדאי ע"ס יש"י בן הכשיח הגדול הרב
 ר' שלמה חסדאי ע"ס יש"י בתים כהתחלת ספרו ספר הספיר ואך כל זכרית עם
 הכינוי משה מיימון זל"ל אחרי התחלקו עמו בעומק המזור הגדול מזור בחזון לילה.
 קורא בספר זה ישמח הלא ספיר הוגה בתורתו ימצא זהב אופיר
 על כן קרא קום נא תשכיל ותצליה תשאל בנורתו תמצא הלא ספיר
 חסד ואמה נפגשו על מימינו החם ומושה שכנו רגעו
 צדק ושלוש נשקו פיהם ואם רחקו מקומותם ולא נסעו
 רחקו גיותם וצורתם אזי קרבו בכליותם וגם פגעו
 קרבו שלימותם בראש דברי מוג מותם ושרשו ושם נטעו
 נשאו ונתנו בהלכה לעלות סנסן חמריה ולא ירחעו
 ירדו בעומקתה צמאם ירוון שחו בכספיהם ולא שבעו
 משה ותורתו הלא אמת אבל מאד ערלו אוניו ולא שמעו
 אל זר יהלך ולא פיד ושם מרום מוכן כסאו ולו יכנעו
 אכן לעומתו הלא עמד וקם שועל עלי רגליו ולא יוגעו
 לרוץ עלי אורח הליכותיו ופא רוחיו אשר גדל עדי יגרעו

שיר מר' משה דרעי (הקראי) אשר בו יכלל המאורדים אשר היו לפניו ;
 והוא שיר האחרון מחלק ראשון.

קצובים מלבבי וחצובים	ראה שירים לתורת אל עשיתים
ולא יצאו והמה ככתובים	בנה ענין ותום משקל הבאתים
חפצו עשות כמשוררים ראשון	בינו מתי מספר בשיר עבד
נים כמו ירדן ומי פישון	אך הוא כשילוח ושיר הראשו
נחל קדומים הוא והוא קישון	נלאה עבור נחל מליצות כי
כל שר יקר הבת והאישון	היה לעין השיר כעפעף יום
ומה' מענה לשון.	אין על אנוש כי אם עשות יכלו

שגיאות מי יבין.

דף ט'	שורה י'	צ"ל	תהיה זורחת
" י"א	" י"ז	"	בסוף מתפעלים נפעל
" י"ג	" י"ח	"	בסוף OTO
" י"ז	ט	"	פעולים מתפעלים
" כ"ט	" י"ז	"	והנה הבית ממנו שאה
" ל"ד	הערה 8	"	נ' המגיל
" ל"ז	" 3	"	אלה שתי מלות
" "	" 4	"	בהפנה הפנה
" "	" י"ז	"	אתה אמת להם
" ל"ט	הערה 1	"	ועשיתי במקום ונעשתי
" "	" 2	"	עמו " לו
" מ'	" 4	"	לא הנחתי הואו החבור
" מ"ז	שורה ט"ז	"	לולי לפרעוש
" נ"א	" ב'	"	בו לעד
" נ"ד	" כ"ז	"	הם מקום
